

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

ADVOCAT

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA FOLYÓIRATA

2010. XIII. ÉVFOLYAM, 1-2. SZÁM

KONCEPCIONÁLIS JAVASLATOK A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY ÁTDOLGOZÁSÁRA

BEVEZETÉS

A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (továbbiakban: Kbt.) a megalkotását követően számtalan technikai és többszöri novelláris módosításon esett át. A jelen javaslat készítésekor (2010. júniusában) hatályban lévő szabályozás kisebb módosításokkal 2009. áprilisa óta van hatályban. A hatályos szabályozás korántsem tekinthető hatékonynak, igényli az alapvető módosításokat, azonban ezen módosítást oly hosszan kiérlelt munka eredményeként kell megvalósítani, amely végre évekre biztosítaná a kiszámítható jogalkalmazási gyakorlat kialakulását, mely az utóbbi idők egymást követő módosításai miatt jelenleg csak vágyálom. A Közbeszerzések Tanácsa részéről mindenképpen támogatható azon próbálkozás, miszerint meghívva a szakmai résztvevőit – köztük jelen javaslatcsomag szerzőjét is – egy szakbizottságba, a közös tapasztalatok összegzésével alakítsa ki a jövőbeni törvényt módosítás koncepcióját és tételei szabályait, ezzel szakítva az elmúlt évek „de nobis, sine nobis” – azaz „rólunk, nélkülünk” – típusú jogalkotásával.

Az alábbiakban azon alapvető módosítási javaslatokat veszem sorra, amelyek reális megvalósítási eséllyel bírnak és a közbeszerzések hatékonyabbá tétele körében jelentős eredményeket hozhatnak. Alapvető kiindulási pontnak tekintem, hogy amíg a közösségi eljárásrend szabályait a közösségi rendeletek közvetetten meghatározzák, addig az egyszerű (nemzeti) eljárásrend szabályainak kialakításában – kötelező uniós irányelvek hiányában – nagyobb mozgásteret van a jogalkotónak. Sajnálatos módon ez nem tükröződik a szabályokban, hiszen a közösségi és az egyszerű eljárás gyakorlatilag csak az ajánlattételi határidő hosszúságában és a hirdetmények közzétételi helyében-módjában (TED / KÉ; kötelező / választható elektronikus hirdetmény feladás) különbözik. Összességében javaslom a közösségi eljárás egyszerűsítését az irányelvek keretei között, az egyszerű eljárás vonatkozásában pedig egy koncepcionálisan új megközelítés alkalmazását a lent részletesen tárgyalt szempontok szerint.

1. A KÖZÖSSÉGI ELJÁRÁS HATÉKONYABBÁ TÉTELE IRÁNTI JAVASLATOK

A mindenható nyilvánosság megszüntetése

A 2009. év során elfogadott módosítások azon kiindulópontot vették alapul, hogy a teljeskörű nyilvánosság biztosítása egy olyan eszköz, mellyel átláthatóbbá és ebből egyenesen következően tisztábbá tehetők a közbeszerzések. Az eltelt egy év alapján látható, hogy ezen előírások az alapvető célt nem érték el, kizárólag többlet adminisztráció kötelezettségeket okoznak az ajánlatkérőnek, míg érdemi hasznuk nem jelentkezett. A közbeszerzési eljárásba újabb és újabb szakértők – legújabbban az átláthatóság biztos – bevonásával, valamint újabb és újabb

költségekkel járó adminisztrációs teher bevezetésével – például a sokszor több száz oldalas ajánlatok teljes körű elektronikus közzététele – a hatékonysági ráta csökken, az elvárt hozzáadott munkaérték mindenképpen nő, mely ellentmond a Kbt. preambulumban rögzített alapelvnek, miszerint a törvény célja a közpénzek ésszerű felhasználása. Ezen többletfeladatokkal szemben nem jelentkeztek azon érdemi eredmények, amelyek indokoltá tennék ezen előírások fenntartását, a rendelkezések céljukat nem érték el. Az újraszabályozás során arra is figyelemmel lehetünk, hogy több EU tagállamban egyáltalán nem biztosítják az eljárások nyilvánosságát, még nyilvános bontási eljárás sincs, tehát felül lehet vizsgálni azon alapvetést, hogy a nyilvánosság a legjobb és egyetlen biztosítéka a tiszta versenynek. A létrehozott átláthatósági biztos intézménye teljes inkoherenciát eredményez a közbeszerzések státuszaiban, hiszen egy kötelező kapcsot hoz létre az ajánlatkérő és az ajánlattevők között, a biztos, mint független személy nyilvánosságra hozhatja az eljárás alapvető információit és befolyásolhatja az eljárás menetét. Ezen rendszeridegen személy bevezetése a közbeszerzési eljárásokba várhatóan a hatékonyság csökkenésével és az eljárások elhúzódásával fog járni, ezért a rendelkezések 2011-es érdemi hatályba lépését megelőzően szükséges ezen nem szükségszerű résztvevőre vonatkozó szabályok hatályon kívül helyezése, arra is figyelemmel, hogy az átláthatóságot egyébként támogató szakmai és civil szervezetek sem támogatják a rendszer ezen formáját.

A korrupció és a körbetartozások megítélése

Az elmúlt évek során számtalan próbálkozás volt arra, hogy a közbeszerzésekre vonatkozó szabályozás átalakításával érjék el a korrupció és a körbetartozások megszüntetését. Alapvetően azt javaslom elfogadni, hogy a Kbt. nem korrupcióellenes törvény és nem a körbetartozások megszüntetésére kialakított eljárás, hanem alapvetően más célok, elvek vezérlik. Téves kiindulópontnak tartom, hogy a közbeszerzések során külön szabályok alkotásával, adminisztratív kötelezettségek minél szélesebb alkalmazásával a korrupció visszaszorítható lenne, hiszen a korrupció mindig az aktuális szabályok szerint lefolytatott eljárások során talál utat magának. Rendszeridegenek a Kbt-be a körbetartozások megszüntetése érdekében beszűrt rendelkezések is, amelyek jelentős és további adminisztrációs feladatokat rónak az ajánlatkérőkre, annak ellenére, hogy a körbetartozásokat nem az ajánlatkérői tartozások, hanem az ajánlattevőknek az alvállalkozóik felé fennálló tartozásai alakították ki és tartják fenn évek óta. Javaslom egy tisztán közbeszerzési szabályozás megvalósítását, melynek során a közbeszerzések céljaitól eltérő más kormányzati célok nem jelennek meg és nem befolyásolják a közbeszerzések menetét.

A kirívóan alacsony ár

A jelenlegi szabályozás szerint ajánlatkérő kirívóan alacsonynak értékelt ellenszolgáltatás esetén *adatokat*, valamint *indokolást* köteles írásban kérni, majd az indokolás és a rendelkezésre álló iratok alapján köteles meggyőződni az ajánlati

¹ A szerző hivatalos közbeszerzési tanácsadó és ügyvéd

² A Közbeszerzések Tanácsa által a Kbt. átdolgozására létrehozott szakértői bizottság részére készített munkaanyag.

elemek megalapozottságáról, ennek során írásban *tájékoztatóst* kérhet az ajánlattevőtől a vitatott ajánlati elemekre vonatkozóan. Mivel az ajánlati elemek kirívó jellege csak a hiánypótlások beérkezését követően vizsgálható érdemben, hiszen a Kbt. 88. § (6) bekezdés szerint csak az érvényes ajánlatokat kell értékelni, így a kirívóan alacsony ár körében történő indokolás, majd ennek ismeretében *további* tájékoztatás kérése indokolatlanul elhúzza az eljárást. Javasolom, hogy építési beruházás esetén - ahol nyilvánosan közzétett bér, járulék, költségvetési táblázatok kerültek közzétételre – az ajánlatkérő már az ajánlatban jogosult legyen bekérni az indokolást, amennyiben a tételes ajánlati elemek eltérnek az általa a dokumentációban kiadott táblázatban foglaltaktól. Általánosan, tehát nem csak építési beruházás esetén javasolom továbbá az indokoláskérés és későbbi tájékoztatáskérés kettősségének megszüntetését, hiszen megfelelő indokoláskérés és válasz esetén ajánlatkérő el tudja bírálni az ajánlatok objektív teljesíthetőségét, biztosítva ezzel az eljárás további elhúzódnak megakadályozását.

A Kbt. 92/A. § (2) bekezdése

Vitathatatlan, hogy a 2009-es Kbt. módosítás legtöbbet vitatott pontja a Kbt. 92/A. § (2) bekezdése. A hatályos szöveg szerint eredménytelenné kell nyilvánítani az eljárást, ha több ajánlatot nyújtottak be, de a benyújtott ajánlatok között csak egyetlen érvényes ajánlat van. A törvénymódosítás indokolásában jelenik meg az a jogalkotói cél, miszerint ezen szabályozással meg lehet akadályozni, hogy az ajánlatkérők – akik a javaslat szerint teljeskörűen és szükségszerűen korruptak – lényegtelen formai hibák miatt kizárhassák a versenyből az ajánlattevőket, így biztosítva az előre kiszemelt ajánlattevő egyedüli versenyben maradását és nyeresét. A törvénymódosítás kidolgozói úgy tűnik nem vettek tudomást arról, hogy éppen ezen módosítással egyidőben fogadták el azon módosítást is, miszerint nincs a továbbiakban lehetőség túlzott, indokolatlan formai előírások alkalmazására, például az oldalankénti szignálásra, a kettős borítékra, a szalaggal történő lefűzésre, stb., melyeknek a Közbeszerzési Döntőbizottság érvényt is szerez gyakorlatában. A jogalkotó figyelmen kívül hagyta azt az alaphelyzetet is, miszerint ha valamely ajánlattevőt indokolatlanul kizárnak egy eljárásból, akkor ma már hatékony és gyors jogorvoslati rendszer áll rendelkezésére és ennek lezárásáig a szerződés sem köthető meg, tehát van mód a jogsértések reparálására.

Önmagában kiindulási pontként elfogadni a közbeszerzésekkel kapcsolatban, hogy minden ajánlatkérőnek az a célja, hogy tisztességtelen eszközökkel kizárjon minden „ellenfél” ajánlattevőt és csak a „barátot” hagyja versenyben, abszurd és sértő mind az ajánlatkérőkre, mind az ajánlatkérői oldalon dolgozó közbeszerzési tanácsadókra nézve, különös figyelemmel arra, hogy a sajtóban megjelenő túlzó jelentésekkel szemben a statisztikák nem támasztanak alá ilyen jellegű gyakorlatot. (Hasonló ez a megközelítés a hiánypótlás gyakorlatilag teljes körűvé és kötelezővé tételének 2008-as bevezetésekor hangoztatott érvekhez az ajánlatkérői korrupcióról, amelynek következtében azonban nem az ajánlatkérők, hanem az ajánlattevők gyakorolják évek óta visszaélészerűen jogaikat és ajánlattevők feladatát is elvégezve az ajánlatkérő feladatát képezi, hogy több órás összeállítás eredményeként tételes jegyzékben szólítson fel minden ajánlattevőt egyes hibáira, annak ellenére, hogy a dokumentációnak is tartalmazza a becsatolandó iratok jegyzékét, tehát a korrekt ajánlattevők első körben is megfelelő ajánlatot tehetnének.)

A konkrét, Kbt. 92/A. § (2) bekezdése által okozott probléma általános. A kötelező és gyakorlatilag teljeskörű hiánypótlási lehetőség miatt szinte egyik ajánlattevő sem nyújt be az ajánlattételi határidőre érvényes ajánlatot, azzal taktikázva, hogy ha és amennyiben nem lenne a bontási adatok alapján nyertes az ajánlata, nem ad be hiánypótlást és ezzel eléri, hogy az eljárás eredménytelen legyen, hiszen egy érvényes ajánlat nem maradhat, így az újabb eljárásban hátha mégis ő nyer. A rendelkezés tehát az ajánlattevők kezébe ad tisztességtelen piaci fegyvert, amellyel sajnos élnek is, maga a jogi szabályozás pedig kontraproduktív vált.

Legmesszebbre menő javaslatom - ismerve a rendelkezés alkalmazása körében kialakult gyakorlatot -, hogy töröljünk el az eredménytelenné nyilvánítási kötelezettséget és az (1) bekezdéshez hasonlóan szabályozzuk ezen esetet is.

Ha a jogalkotót nem lehet meggyőzni a rendelkezés céljával ellentétes gyakorlat ismeretében sem a bekezdés törlésének szükségességéről, akkor mindenképpen szükséges, hogy deklarálásra kerüljön, hogy amennyiben azért nincs több érvényes ajánlat, mert az ajánlattevő(k) nem, vagy nem megfelelően tettek eleget a hiánypótlási felhívásnak, a rendelkezést nem kell alkalmazni; ezzel elejét lehet annak venni, hogy az ajánlattevők a fentebb ismertetett módon taktikázzanak.

A bekezdés törlésének teljes elvetése esetén szükséges a (3) bekezdés oly módon történő korrigálása, hogy csak az érdemi változtatást tiltsa meg, hiszen a felhívás és a dokumentáció szükségszerűen változik több alapvető ponton (referencia időszak előző 3 évre vonatkoztatva, teljesítési határidő, jogszabályváltozások, stb.), amely kizárja ezen előírás jogszerű alkalmazását.

Közjegyző által hitelesített nyilatkozat a kizáró okok fenn nem állásáról

A Kbt. 63. § (2) bek. c) pont szerint közjegyző által hitelesített nyilatkozatot kell benyújtani a Kbt. 60. § (1) bekezdés c); d); f) pontjai, illetve a 61. § (1) bekezdés a); b); c) pontjai esetében a kizáró okok fenn nem állásáról. Azt követően, hogy a korábbi szabályozás, tehát a közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozat helyett bevezetésre került a közjegyző által hitelesített nyilatkozat, a szabályozás kiüresedett. Alapvető probléma a Kbt. szóhasználata, hiszen a közjegyzőkről szóló törvény nem ismer olyan jogi kategóriát, hogy a közjegyző által hitelesített nyilatkozat. A közjegyző mindössze az aláírás és kézjegy valódiságát tanúsítja (Ktv. 136. § (1) bek. c) pont) és nem a nyilatkozatot, amely így semmivel nem hordoz többletet az ajánlatkérő számára, hiszen a cégszerűen aláírt nyilatkozat önmagában is teljes bizonyító erejű magánokirat, ezen nyilatkozaton szereplő aláírás valódiságának külön közjegyzői tanúsítása értelmetlen. Nem mellékesen a külföldi illetőségű – más körülmények mellett szocializálódott – ajánlattevők számára lehetetlen elmagyarázni, miért kell a nyertes ajánlattevőnek megismételnie az előírt nyilatkozatot ugyanazon tartalommal, de más formában. (Amennyiben a közjegyző előtti nyilatkozattal a cél a Btk. szerint is büntethető közokirat-hamisítás tényállási elemeinek elérése lenne, javasolt a Kbt. szerinti hamis nyilatkozatadásra vonatkozó szabályok között kezelni a problémát.) Javasolom tehát a közjegyző előtt tett nyilatkozat jogintézményének teljes megszüntetését és annak deklarálását, hogy a kizáró okokról cégszerűen aláírt, teljes bizonyító erejű magánokiratban kell nyilatkozni a hamis nyilatkozatadás következményeivel.

Alkalmassági követelmények

A jelenleg hatályos rendelkezés a következő: Az ajánlattevők és a közbeszerzés értékének tíz százalékát meghaladó mértékben igénybe venni kívánt alvállalkozójának a szerződés teljesítéséhez szükséges pénzügyi és gazdasági alkalmassága árubeszerzés, építési beruházás, illetőleg szolgáltatás megrendelése esetében igazolható a) pénzügyi intézménytől származó - erről szóló - nyilatkozattal, vagy meghatározott biztosíték (felelősségbiztosítás) fennállásáról szóló igazolással. A gyakorlatban az ajánlatkérő a pénzügyi intézmény arról szóló nyilatkozatát kéri, hogy volt-e a vizsgált időszakban „sorbanállás” a számlán és kétségtelen, hogy a hirdményellenőrök sem engednek át egyéb, más módon megfogalmazott hirdményt, mert az ajánlatkérők nem tudnak hozzárendelni megfelelő minimumkövetelményt. A jogszabályi rendelkezést és a gyakorlatot összhangba kell hozni az időközben hatályba lépett, a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény 2. § 25. pontjában meghatározottakkal, illetve a pénzforgalom lebonyolításáról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet 8. § (1) és (2) bekezdésében leírtakkal. Közösségi eljárásrendre való tekintettel kiemelendő, hogy csak néhány EU tagállamban ismerik a *sorbanállás* fogalmát, az ajánlattevők többsége nem tudja az előírt tartalmú banki igazolást benyújtani, önhibáján kívül. Javaslatom, hogy az alkalmassági kritériumra vonatkozó rendelkezéseket úgy módosítsuk a pénzügyi intézményi nyilatkozatok vonatkozásában, amely közösségi szinten alkalmazható rendelkezéseket tartalmaz és kellően rugalmas az egyes országokban eltérő pénzügyi előírások figyelembevételéhez.

Új eredménytelenségi ok

Több ajánlatkérő életében okozott már problémát a Kbt. eljárás eredménytelenségére vonatkozó szabályainak numerus clausus-jellege. Nevezetesen, ha ajánlatkérő az ajánlatok bontását követően észleli, hogy egyes előírásai hibások, hiányosak, stb., ekkor az ajánlati kötettség beállta és az eredménytelenségi okok zárt köre miatt nincs módja az eljárás eredménytelenné nyilvánítására, hiszen a 92. § d) pont alkalmazása ilyen esetekben nem jogszerű. Javasolom külön eredménytelenségi okként bevezetni a fenti problémát, vagy azt az esetet, amikor nem az ajánlattevők, hanem ajánlatkérő valamely képviselője sérti meg az eljárás tisztaságát, hiszen a jelenlegi szabályozás szerint csak az ajánlattevők magatartása vezethet eredménytelenséghez, értelemszerűen azonban ez elképzelhető ajánlatkérői oldalon is. Visszás helyzetet teremtettem, hogy amennyiben ajánlatkérő képviselője érzékeli a jogsértést az ajánlatkérői oldalon, nem jogosult eredménytelenné nyilvánítani az eljárást.

Előzetes vitarendezés, békéltetés

Az előzetes vitarendezés jogintézménye a 2010-es bevezetését követően pár hónappal gyakorlatilag megbukott, azt a Döntőbizottság D.181/12/2010. sz. határozata - melyben kifejtett álláspontját a Döntőbizottság a D.241/15/2010. sz. határozatában megerősített - kiüresítette. A Döntőbizottság jogi álláspontja szerint az előzetes vitarendezésre kialakított új jogintézmény nem érinti a Kbt-ben is kimondott jogorvoslati jogot, melyet az EU irányelvek közvetlenül biztosítanak, így az előzetes vitarendezés elmulasztása nem szüntetheti meg a kérelmezőknek a jogát jogorvoslati eljárás kezdeményezésére. Ebből következően, ha a kérelmező elmulasztja az előzetes vitarendezést, annak nincs semmiféle következménye, így a

rendelkezés használata is szükségtelen az ajánlattevőknek. A jogintézmény ebből következően ugyanúgy nem fog a gyakorlatban működni, mint ahogy a korábban bevezetett és egyáltalán nem alkalmazott békéltetés sem. Javasolom a rendelkezések teljes hatályon kívül helyezését.

Tájékoztatók kettőssége

A Kbt. 98. §-a két hirdetmény közzétételére is kötelezi az ajánlatkérőket: az eljárás eredményéről szóló tájékoztató TED-ben (az Európai Unió hivatalos lapjában) és a KÉ-ben (a magyar Közbeszerzési Értesítőben) való közzétételére, ráadásul különféle hirdetmény-mintával. Javaslatom, hogy helyezzük hatályon kívül a közösségi rezsimben lefolytatott eljárások során a KÉ-ben történő közzétételi kötelezettséget, mint haszon nélküli eljárási cselekményt, hiszen a TED valamennyi EU ország hivatalos nyelvén megjelenik és elérhető Magyarországról is, így valamennyi információ eljutna az érintettekhez, nincs szükség a KÉ-ben történő közzétételre.

Gyorsított eljárás

A Kbt. a gyorsított eljárást a két szakaszos eljárások között szabályozza. Ebből következően ajánlatkérő köteles külön részvételi és külön ajánlattételi szakaszt lefolytatni, külön dokumentációkat készíteni, kétszer bontási jegyzőkönyvet készíteni és kétszer bíráló bizottsági ülést és eredményhirdetést tartani. A gyorsított eljárás célja az, hogy ajánlatkérő az általános 45 napos határidő helyett rövidebb (jelenleg 10+10 napos) intervallumon belül lefolytathassa az eljárást. Az a tény viszont, hogy a gyorsított eljárás külön eljárási formaként került szabályozásra a két szakaszos eljárások között, indokolatlanul megkettőzi a feladatokat. Javaslatom, hogy a nyílt eljárás szabályai között is kerüljön szabályozásra egy a 45 napos határidőnél rövidebb, nagyjából 20-25 napos ajánlattételi határidő alkalmazását lehetővé tevő szabályozás, egyszakaszos eljárás keretében, melynek során a rövidebb határidők indokolását a felhívásban kellene megadni a mai eljáráshoz hasonlóan.

Tervpályázat

A tervpályázati eljárások részletes szabályairól szóló 137/2004. (IV. 29.) Korm. rendelet egy rendszeridegen szabályozást tartalmaz, már-már alig lehet beilleszteni a közbeszerzések rendszerébe. Az egyszerű tervpályázatra vonatkozó szabályok hatályon kívül helyezésével ellentmondásos helyzet állt elő. A 2. § szerint általános és egyszerű tervpályázat létezik. A 7. § szerint általános tervpályázatot kell alkalmazni, ha tervezési szolgáltatás becsült értéke a Kbt. szerinti szolgáltatás megrendelésre vonatkozó közösségi értékhatárt eléri vagy meghaladja, azonban nincs utalás arra, hogy mi a helyzet a nemzeti értékhatárokat meghaladó, de a közösségi értékhatárt el nem érő tervezési szolgáltatások esetén, hiszen az egyszerű tervpályázati eljárást szabályozó 23. §-t teljesen hatályon kívül helyezték. Javasolt az egyszerűsítés és koherencia megteremtése a Kbt-vel.

2. AZ EGYSZERŰ ELJÁRÁS EGYSZERŰBBÉ TÉTELE IRÁNTI JAVASLATOK

Az egyszerű eljárás kohéziója

A jogalkalmazás során alapvető problémaként jelentkezik, hogy a közbeszerzési eljárások jelentős részét kitevő egyszerű eljárások szabályai a Kbt-ben kizárólag a közösségi eljárásren-

di szabályokra való visszahivatkozás útján szerepelnek, mely megnehezíti a közbeszerzésben részt vevők helyzetét, átláthatatlanná téve az elvárt szabályokat. A visszahivatkozási - néhol kettős visszahivatkozási - rendszer gyakorlatilag azt eredményezte, hogy a jogalkalmazók azon is vitatkoznak, mely szabályokat kell alkalmazni az egyes eljárási típusoknál. Javasolom, hogy a jelenlegi szabályozási rendszert átalakítva a törvény tételesen sorolja fel azon szabályokat, amelyeket alkalmazni kell az egyszerű eljárásban és ezen felsorolásban valóban csak azon szabályok szerepeljenek, amelyek az egyszerű eljárásban feltétlenül szükségesek, a l'art pour l'art jellegű öncélú szabályozások teljes mellőzésével. A római jogi mondás idézésével megfogalmazható az elvárt alapvető cél az egyszerű eljárással kapcsolatban: Legem brevem esse oportet, azaz a törvény legyen rövid.

A kizáró okok igazolása

Közismert, hogy az egyszerű eljárás során jelenleg alkalmazandó igazolási rendszer egy jogtechnikai - a fentebb már tárgyalt visszahivatkozási - hiba miatt keletkezett, maga az IRM is elismerte 2009-ben, hogy céljuk szerint egyszerű eljárás során kizárólag nyilatkozatot vártak volna el az ajánlattevőktől, igazolások benyújtását nem. Javasolom, hogy az egyszerű jelleg kialakítása érdekében szüntessük meg a Kbt. 250. § (3) bekezdése h) pontja alapján fennálló, a Kbt. 96. § (3) bekezdésére történő kettős visszahivatkozás alapján a Kbt. 63.§ (2) és (3) bekezdésére történő utalást és rögzítsük, hogy egyszerű eljárás során „A kizáró okok fenn nem állásáról az ajánlattevőnek, a közbeszerzés értékének tíz százalékát meghaladó mértékben igénybe venni kívánt alvállalkozónak, valamint az ajánlattevő részére a szerződés teljesítéséhez erőforrást nyújtó szervezetnek ajánlatában nyilatkoznia kell.” Ezzel elérhető lenne egyszerű eljárásban az ajánlattétel költségeinek valódi csökkentése, a közjegyzői nyilatkozat, a cégkivonat és az adóigazolás benyújtási kötelezettségének eltörlésével pedig az egyik leggyakoribb érvénytelenségi ok lenne kiküszöbölhető, mely a szélesebb versenyhelyzet kialakulását biztosíthatná.

Az eredményhirdetés

Az egyszerű eljárásban is alkalmazni rendelt 96. § (1) bekezdés szerint „Az eredményhirdetés során az ajánlatkérő köteles ismertetni az írásbeli összegezésben foglalt adatokat”. A (2) bekezdés szerint pedig „Az írásbeli összegezést az eredményhirdetésen jelen levő ajánlattevőknek át kell adni, a távol levő ajánlattevőknek pedig az eredményhirdetés napján, az eredményhirdetést követően haladéktalanul telefaxon vagy elektronikus úton meg kell küldeni.” Arra tekintettel, hogy az ajánlattevők még az eredményhirdetés napján megkapják írásban az összegezést, amelyhez képest többletinformációt az eredményhirdetésen sem kaphatnak, teljesen szükségtelenné vált az eredményhirdetés, mint eljárási cselekmény fenntartása. Javasolom tehát, hogy legalább egyszerű eljárás során szüntessük meg az eredményhirdetést, mint formális ceremóniát, mint haszon nélküli eljárási cselekményt és helyette ajánlatkérő írásban, az összegezés megküldésével legyen köteles az eredményt közölni. Ezen eljárási cselekmény elhagyása az adminisztráció terheit csökkentené, hiszen nem kellene formális ülést tartani, jelenléti ívet készíteni, majd utólag jegyzőkönyvet készíteni és az irattározni. Hasonlóan értelmetlen azon kötelező előírás, amelyet egyébként az ajánlatkérők elenyésző számban alkalmaznak csak, hogy ajánlatkérő köteles

meghívni ajánlattevőket és a támogató szervezet képviselőit az eredményhirdetésre, hiszen ez a meghívás megtörténik a dátum közzétételével a felhívásban, külön meghívás csak újabb adminisztratív feladatot jelent.

Tájékoztató az eljárás eredményéről

Kapcsolódva az előző pontban leírtakhoz, egyszerű eljárásban indokolatlan előírni a „tájékoztató az eljárás eredményéről” elnevezésű hirdetményt kötelező közzétételét. Az eljárásban részt vevő ajánlattevők ugyanis már az eredményhirdetés napján megkapják az összegezést, amely minden fontos adatot - többet, mint a tájékoztató - tartalmaz, míg azon harmadik személyek, akik nem vettek részt az eljárásban, a tájékoztatókban érdemi, felhasználható adatokhoz nem jutnak, a tájékoztató nem is érinti őket. Ekörben indokolatlan tehát a teljes nyilvánosság fenntartása, hiszen a törvény felesleges munka elvégzésére kötelezi az ajánlatkérőt, míg érdemi haszna a közzétételnek nincs. A kérdés megítélésében kiemelendő, hogy a Közbeszerzési Értesítőben a lektorok leterheltsége miatt csak 2-3 hónap múlva jelennek meg ezen tájékoztatók, így a célt a jelenlegi rendszer semmiképpen nem éri el. Javasolom tehát egyszerű eljárásban a tájékoztató kötelező közzétételére vonatkozó rendelkezések hatályon kívül helyezését, amely tehermentesíthetné a lektorokat, biztosítva ezzel a fontosabb ajánlati felhívások határidőben történő közzétételét.

Tájékoztató a szerződés teljesítéséről

Hasonlóan indokolatlannak tűnik a „tájékoztató a szerződés teljesítéséről” elnevezésű hirdetmény közzététele, amely esetlegesen a hivatalból jogorvoslati eljárást indítására jogosult szervezeteknek szolgálhat információval, azonban ebből érdemi haszna a közbeszerzések résztvevőinek nincs. Ezen adatközlési kötelezettség teljesítése az egyszerűnek nevezett eljárásban indokolatlan többletmunkát és költséget okoz ajánlatkérői oldalon, az adatközléseket - melyek főként statisztikai célokat szolgálnak, de ajánlatkérőknek alkalmanként százezres költségeket okoznak - a Közbeszerzések Tanácsa részére történő elektronikus úton történő megküldéssel is teljesíthetnék ajánlatkérők.

Szerződéskötés tervezett időpontja

Indokolatlannak látszik a felhívásban megadni a szerződéskötés tervezett időpontját, amely a hiánypótlási kötelezettségek miatt az eredményhirdetés elhalasztásával egyébként is módosulhat. Javasolom, hogy a szerződéskötés tervezett időpontját ajánlatkérő az ajánlattételi felhívás helyett az összegezésben adja meg.

ÖSSZEFOGLALÁS

Fenti javaslatok a Kbt. koncepcionális egyszerűsítésére és a gyakorlati tapasztalatok átvezetésére vonatkoztak a *haszon nélküli eljárási cselekmények* megszüntetésével, amelyek kötelezően előírt alkalmazása jelentősen rontja jelenleg a közbeszerzések hatékonyságát. Ezen haszontalan előírások eltörlése elvezethetne oda, hogy a közbeszerzések résztvevőinek nem az állandó adminisztrációs kötelezettségek teljesítésével kellene foglalkozniuk, hanem a formalizmuson túllépve végre a Kbt-ben megfogalmazott alapvető célok megvalósításán dolgozhatnak az egyes eljárások során is.

AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV ÉS A TISZTESSÉGTELEN KERESKEDELEM KAPCSOLATA

BEVEZETÉS

A fogyasztóvédelem területén utoljára 2008. szeptember 1-én történt nagyobb mértékű módosítás, amikor hatályba lépett a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (továbbiakban: Fttv.), ami az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott kereskedelmi gyakorlataira vonatkozik.

Ezzel egy időben változott a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény és a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény is, valamint hatályba lépett a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény.

2009. november 20-án a Magyar Közlönyben megjelent az új Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény szövege. Ez a jogszabály még nem lépett hatályba és valószínűleg még – legalábbis teljes egészében – sokáig nem is fog. Mivel már elérhető a végleges, Országgyűlés által elfogadott változat, így megnyílt az út a várható változások elemzése és a lehetséges problémák, ellentmondások feltárása felé.

Jelen tanulmány azzal a céllal íródott, hogy feltárja a Kódex és az Fttv. közötti kapcsolat főbb vonásait. E két törvényről szóló elemzés után a következő fejezet a 2010 januárjában – részben – hatályba lépett, fogyasztónak nyújtott hiteltől szóló törvény jellemzőit, és a kapcsolódó jogszabályhelyekkel – a Kódexben és a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényben lévővel – való viszonyát tárja fel.

A továbbiakban a 2008. évi XLVII. törvény Fttv., a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény Fgytv., a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény Hpt., a jelenleg hatályos 1959. évi IV. törvény Ptk., míg az ezt majd felváltó 2009. évi CXX. törvény Kódex elnevezéssel szerepel.

A Kódex rendelkezéseinek az Fttv.-vel és a fogyasztónak nyújtott hiteltől szóló törvénnyel való együttes elemzésének az indoka az, hogy ez a két törvény jelenti valószínűleg az utóbbi évek legjelentősebb változásait a fogyasztóvédelem területén, és a Kódexre gyakorolt, illetve a Kódex rájuk gyakorolt hatása fontos a fogyasztók szempontjából, és befolyásolja helyzetüket most és a jövőben is.

Az elemzés főleg a joggyakorlatot kívánja szolgálni, mivel akár a fogyasztók helyzetét közvetlenül érintő, akár a köz-

vetve érintő módosításokról van szó, az elsődleges cél ezek hatékony gyakorlati érvényesülése. Ezért kell a fent említett törvényeket együtt, és egymásra gyakorolt hatásuk fényében elemezni, feltárva azokat a hiányosságokat és ellentmondásokat, melyek meggátolhatják az eredményes jogalkalmazást.

AZ FTTV. ÉS A KÓDEX

1. A törvények megszületése

Mindenekelőtt érdemes áttekinteni az Fttv. és a Kódex megszületésének előzményeit, illetve főbb jellemzőit.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok

Az Fttv. előzménye a 2005/29/EK irányelv volt, ami teljes harmonizációt kívánt megvalósítani. Ennek elérése érdekében a tagállamok kötelesek az irányelvben rögzítetteket átvenni, a változtatás lehetősége nélkül.

Az Fttv. – követve az említett irányelvet – hármas szintű tilalmi rendszert alkalmaz.

A generálklauzula általános tilalmat fogalmaz meg. A klauzula alkalmazása azt a célt szolgálja, hogy az esetleges tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szankcionálhatók legyenek akkor is, ha nem sorolhatók be egyértelműen sem a „fekete listás”, sem a megtévesztő, sem az agresszív gyakorlatok közé.

A megtévesztő, vagy agresszív kereskedelmi gyakorlatokat a törvény pontosan definiálja a második szinten és végül az Fttv. melléklete tartalmazza az ún. „fekete listás” gyakorlatokat, melyek esetében a hatóságok nem mérlegelhetik a jogsértés megtörténtét, hanem az ott megnevezett tényállások megvalósulása esetén – minden egyéb körülményre tekintet nélkül – kötelesek eljárást indítani.

A törvény kiter a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok – feltehető – megvalósítása esetén eljáró hatóságokra is.

Általános hatáskörrel a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (továbbiakban: NFH) jogosult eljárni, eljárására az Fgytv. rendelkezéseit kell alkalmazni (Fttv. 19.§/a) pont). Amennyiben az adott gyakorlat alkalmas a gazdasági verseny érdemi befolyásolására, a Gazdasági Versenyhivatal (továbbiakban: GVH) jár el. Ha a GVH a beadvány alapján valószínűsíti a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen voltát, – illetve azt állapítja meg, hogy az a versenyt érdemben érinti – verseny-felügyeleti eljárást indít.

A versenyfelügyeleti eljárás megindítása továbbá történhet hivatalból is (<http://www.gvh.hu/domain2/files/modules/module25/5378D006C91CFADB.pdf>; 2008. december 2.).

* A szerző doktorandusz a Miskolci Egyetem Állam- és jogtudományi Karának, Kereskedelmi Jogi Tanszékén.

Mivel az Fttv. alapján elsősorban a GVH és az NFH rendelkezik hatáskörrel, így a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal és a reklámokkal kapcsolatban a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (továbbiakban: PSZÁF) feladatköre meglehetősen szűk. A törvény értelmében a PSZÁF akkor jár el a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megvalósítása miatt, ha az érintett gyakorlat a vállalkozás olyan tevékenységével függ össze, melyet a PSZÁF – ról szóló 2007. évi CXXXV. törvény (továbbiakban: Pszvtv.) alapján a PSZÁF felügyel (Fttv. 10.§/(2) bek.).

A fogyasztók védelmét és jogorvoslathoz való jogukat szolgálja az a rendelkezés, melynek értelmében, ha a kérelem alapján az eljárás a GVH hatáskörébe tartozik, mind az NFH, mind a PSZÁF köteles a kérelmet, illetve a keletkezett iratokat haladéktalanul, de legkésőbb a jogsértő gyakorlat észlelésétől, illetve a kérelem/bejelentés megérkezésétől számított huszonkét napon belül áttenni a GVH – hoz (Fttv. 20.§/(1), 23.§/(1) bek.).

Természetesen ez a kötelezettség a GVH- t is terheli a másik két szerv vonatkozásában, mivel – annak érdekében, hogy a fogyasztót ne érje joghátrány amiatt, hogy nem a hatáskörrel rendelkező hatósághoz fordult - a GVH, a PSZÁF és az NFH kötelesek áttenni a kérelmet az annak elbírálására jogosulthoz. Egyébként a fogyasztó maga döntheti el, hogy melyik említett szervhez nyújtja be kérelmét, mivel - a fentiek alapján – nem neki kell foglalkoznia a hatáskör kérdésével (Szűcs András: Együttműködés a fogyasztók védelmére; KONTROLL V. évf. 9. szám – 2008. szeptember, p. 1.).

Az Fttv. értelmében a GVH, a PSZÁF és az NFH kötelesek együttműködni, különösen egymás jogalkalmazási gyakorlatának megismerése, az anyagi és az eljárásjogi szabályok egységes alkalmazása, a hatásköri összeütközés elkerülése, valamint a hatásköri viták hatékony rendezése érdekében. Így a fent említett hatóságok 2008-ban megállapodást kötöttek, melyet évente kötelesek felülvizsgálni és honlapjukon közzé tenni (Fttv. 12.§/(1), (3) bek.).

A Kódex

A múlt év novemberében közzé tett törvény - az 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat alapján - már tizenegy éve készült.

Megalkotásának legfőbb oka, hogy az elődjének számító - és még hatályban lévő - Ptk. egy olyan rendszerben született meg, mely meglehetősen mostohán kezelte a magántulajdont, ami azt eredményezte, hogy 1989 után számos módosítást kellett végrehajtani, ráadásul az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése, illetve maga a csatlakozás is megkövetelte több - szellemében és tartalmában is új - jogszabály alkotását.

Mivel 1998-ig várni kellett a rekodifikációról szóló döntésre, így a rendszerváltást követő éveket két dolog jellemezte: egyrészt a Ptk. folyamatos módosítása, másrészt számos - a magánjogi kódexen kívüli - törvény megszületése (Prof. Dr. Szalma József: Az Új Polgári Törvénykönyv az inkorporációs szabályozás szempontjából; Magyar jog (55. évf.) 2008. 1. szám, p. 10. - 14., p. 12.).

A 2003. januárjában elkészült Ptk. koncepció alapján négy év múlva megszületett Javaslat kapcsán - hozzáférhetővé tétele után - számos kifogás merült fel, így azt végleges elfogadásáig több alkalommal átdolgozták.

A koncepció célja a külön törvénybe foglalt magánjogi szabályok és a négy évtizedes bírói gyakorlat eredményeinek lehető legszélesebb körű integrációja volt, és kifejezetten monista jellegűnek fogta fel a készülő Kódexet, ami majd átfogja az üzleti világot, és a magánszféra valamennyi szereplőjének magánjogi viszonyait.

Összességében a Kódexnek öt fő követelménynek kell megfelelnie.

Erősíteni kell a jogbiztonságot, segíteni az önkéntes jogkövetést, valamint biztosítani kell saját szövege és a többi, hatályban lévő jogszabály közötti koherenciát.

Másodszor, - a versenyképesség feltételeinek javítása érdekében - a Kódexnek a szerződési szabadság alkotmányos jogát fokozottan érvényesíteni kell, így kógens szabály alkalmazására - a tervek szerint - csak akkor kerül majd sor, ha létjogosultsága előzetesen bizonyítást nyer.

Fontos cél a kiszolgáltatott helyzetben lévők jogi pozíciójának javítása - ennek érdekében pl. a fogyatékos személyek törvényben biztosított jogainak megsértése szankcionálhatóvá válik.

Negyedszer, a gyakorlat által megkövetelt jogintézményeket be kell építeni, - pl. a faktoring szabályait - illetve a meglévőket - szükség szerint - módosítani.

Végül, ki kell használni az informatika által nyújtott lehetőségeket, így pl. biztosítani kell a nyilvántartásokból történő online lekérdezést (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz (szerk.: Gárdos Péter); CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009, p. 51., 53. - 56.).

A Kódex hét könyvből áll, ebből az első a bevezető rendelkezéseket, az utolsó pedig a záró rendelkezéseket tartalmazza.

A személyekről szóló Második Könyv több változtatást is be fog vezetni a Ptk.-hoz képest.

Így pl. a Kódex ki akarja zárni annak a lehetőségét, hogy a bíróság kimondhassa általános jelleggel a cselekvőképesség korlátozását. Ezért a korlátozásra csak meghatározott ügycsoportok esetében kerülhet sor (Kódex/2:23.§). Az alapítványokra vonatkozó normák már korábban is több kritikát kaptak, a legfontosabb, hogy a szabályozás túlságosan közelít a gazdasági társaságokéhoz, noha alapítvány nem folytathat gazdasági tevékenységet (Dr. Skodnitz Mária: Észrevételek az új Polgári Törvénykönyv alapítványra vonatkozó normaszöveg-tervezetéhez; Magyar jog (55. évf.) 2008. 1. szám, p. 31. - 38., 35., 38.)

Ezt sajnos nem cáfolja meg a Kódex szövege, mely már nem tartalmazza a „tartós közérdekű” jelzőket a létrehozás célját tartalmazó szakasznál, ugyanakkor két bekezdéssel később már lehetővé teszi, hogy az alapító okirat - az alapítvány célja megvalósításának elősegítése érdekében - az alapítványt üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására is feljogosíthassa (Kódex/2:50. §/(2) bek., 2:51. §/(1) bek.).

A Harmadik Könyv a családi jog szabályait tartalmazza, melyek eddig külön törvényben szerepeltek, azonban a Kódex alkotói úgy vélték, indokolt beépíteni a szóban forgó normákat.

Ezzel a lépéssel a polgári jogi alapelvek kiterjednek a családjog területére is, de szükségessé vált új, a sajátos családjogi szempontokra és értékekre reflektáló elvek rögzítése. Ezek a következők: a házasság és a család védelme; a gyermek érdekének védelme; a házastársak egyenjogúságának elve; a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 62.).

A Negyedik Könyv a dologi jog, az Ötödik Könyv a kötelmi jog normáit tartalmazza, míg a Hatodik Könyv az öröklésszabályokat foglalkozik.

2. A FOGYASZTÓKKAL KAPCSOLATOS RENDELKEZÉSEK A KÓDEXBEN

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a Kódex közötti kapcsolat jellemzéséhez érdemes megvizsgálni először a fogyasztó fogalmát, másodszer pedig a Kódex fogyasztókhoz kapcsolódó szabályait, illetve azok módosulását a hatályos Ptk.-hoz képest.

A fogyasztó

Az Fttv. 2008-ban új fogyasztó fogalmat vezetett be.

Az Fttv. 2.§ a) pontja értelmében fogyasztó „az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy”. Ez szűkebb a korábbi, Fgytv.-ben rögzített definíciónál, mely – bizonyos feltételekkel – a gazdálkodó szervezeteket is fogyasztónak tekintette.

Az új fogalom indoka, hogy a 2005/29/EK irányelv fogyasztó alatt azokat a természetes személyeket érti, akik az irányelv hatálya alá tartozó körben kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységükön kívüli célok érdekében járnak el.

A Ptk. egy más fogalmat alkalmazott, mivel a fogyasztót „a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eső célból szerződést kötő személy”-ként definiálta (Ptk./Záró rendelkezések/685.§/d) pont).

A Kódex ellenben a szóban forgó fogalmat a következőképpen határozza meg: az önálló foglalkozása és gazdasági tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy (Kódex/ Hetedik Könyv/Záró rendelkezések/2. Cím/I. fejezet/11. pont).

Mint látható a két definíció nem azonos, az utóbbinál hiányzik a „célok érdekében” kitétel.

Vékás Lajos professzor véleménye szerint a fogalom megváltoztatása meggondolatlan lépés volt, mások szerint legfeljebb a definíció pontos határai kérdésesek, azokat kellene rögzíteni - pl. hogy fogyasztónak minősülhetnek-e az alapítványok, vagy egyéb jogi személyek (Dr. Hanák András: Fluctuat nec mergitur: az új Polgári Törvénykönyv esélyei Magyar jog (56. évf.) 2009. 2. szám, p. 75. - 87., 79.).

Ugyanakkor az a tény, hogy a Kódex természetes személyként határozza meg a fogyasztót, üdvözendő.

Az Európai Unió ugyanis több, az utóbbi években kibocsátott fogyasztói jogforrásában szintén így határozta meg a szóban forgó fogalmat. Példaként hozható egyrészt a már említett 2005/29/EK, illetve a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv is.

A jogalkotó is úgy vélte, hogy ez a meghatározás szükséges, mivel a hatályos Ptk. fogalma alá tartoztak - a definíció miatt - a gazdasági társaságok is, ha alaptevékenységükön kívül kötöttek szerződést. A fogyasztóvédelem szabályai amúgy is arra szolgálnak, hogy védjék a fogyasztókat, akik nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel saját védelmükre. A gazdasági társaságok ugyanakkor birtokolnak ilyen eszközöket (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 514.).

A fogyasztókra vonatkozó szabályok a Kódexben az Fttv. hatályának tükrében

Nem terjed ki az Fttv. hatálya a szerződés létrejöttére, érvényességére és joghatásaira, valamint a kereskedelmi gyakorlattal összefüggésben felmerülő polgári jogi igényekre sem (Fttv./ 1.§/(3) bek./a) pont).

Ami a szerződés létrejöttét illeti, a Kódex meghatározza az ajánlat fogalmát: a fél szerződés megkötésére irányuló szándékát egyértelműen kifejező és a lényeges kérdésekre kiterjedő, határozott kikötéseket tartalmazó jognyilatkozat. Ezzel törekszik a félreértések kizárására, bár sem itt, sem a szerződés létrejötténél nem rögzíti, hogy mit ért lényeges kérdések alatt (az indoklás szerint azért, mert minden szerződés típusra kiterjedően csak túlzott általánossággal lehetne meghatározni a lényeges kérdéseket; Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 517.).

Az érvénytelen szerződés jogkövetkezményei megváltoznak. Az ilyen szerződés eredeti állapotot helyreállító elsődleges következményén kívüli, többi jogkövetkezményt a bíróság nem alkalmazza hivatalból, még semmisség esetében sem, ezért a bíróság csak a fél kérelme alapján járhat el (Kódex/5:85.§/(1) bek.).

Az Fttv. hatálya nem terjed ki a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok létrejöttére, fennállására és érvényesítésére, valamint a nemesfém tárgy nemesfém tartalmának tanúsítására és jelzésére sem. Ez a két terület nem tartozik szorosan jelen tanulmány tárgyához.

3. A FOGYASZTÓK VÉDELME T SZOLGÁLÓ ÚJÍTÁSOK A KÓDEXBEN

Természetesen több fogyasztókkal kapcsolatos norma is van még a Kódexben, ezek közül a dologi, illetve a kötelmi szabályok kapcsolódnak jelen témához.

A fogyasztóvédelmi irányelvek tartalmának beépítését megkönnyíti az a tény, hogy ezekben a jogforrásokban megjelentek az általánosításra alkalmas, ismétlődő jogi megoldások. Ilyen pl. a tájékoztatási kötelezettség a fogyasztó irányába, az elállási jog, valamint kedvező határidők biztosítása a fogyasztók számára, végül mindezek garantálása kögens normák útján (Dr. Vékás Lajos: Az új Polgári

Törvénykönyv tervezetének néhány elméleti és rendszertani előkérdéséről; Magyar jog (53. évf.) 2006. 7. szám, p. 385. - 399., 392. - 393.).

Dologi jogi – zálogjogi - rendelkezések

A Kódex célul tűzte ki – többek között – a fogyasztóvédelmi szabályok – szükséges mértékű – beépítését is. E cél megvalósításának első jele a **zálogjog** szabályainak módosítása.

A jogalkotó változtatásokat vezetett be a zálogjog alapítása tárgyában. A 4:95. paragrafus szerint zálogjogot – zálogszerződés alapján – a zálogjog bejegyzésével (jelzálogjog), vagy zálogtárgy birtokának a zálogjogosult részére történő átruházásával (kézi zálogjog) lehet alapítani.

A zálogjog a szerint minősül jelzálogjognak, vagy kézi zálogjognak, hogy a felek megállapodásukat milyen módon teszik nyilvánossá harmadik személyek felé. E két zálogjogfajta fogalma tehát - a Ptk.-tól eltérően - nem korlátozódik a birtokba vehető vagyontárgyak, a dolgok körére.

Mindezeket túl bekerült a Kódex rendszerébe a fogyasztói zálogszerződés.

Felmerült a fogyasztói szerződés fogalma alkalmazásának lehetősége is, de a jogalkotó azt nem tekintette elég specifikusnak, ezért további kritériumokat határozott meg - azon feltétel mellé, hogy a zálogkötelezett természetes személy.

Egyrészt, a fogyasztói zálogszerződés esetében a zálogtárgy elsősorban a zálogkötelezett gazdasági tevékenysége vagy önálló foglalkozása körébe nem tartozó célra használatos; másrészt, a zálogjoggal biztosított követelés olyan szerződés alapján áll fenn, amelyet a zálogjoggal biztosított követelés kötelezettje gazdasági tevékenysége vagy önálló foglalkozása körébe nem tartozó célből kötött (Kódex/4:97. §/(1) bek.).

Mint látható, a fogyasztói zálogszerződés esetében a Kódex pontosan meghatározza annak tárgyát, eltérve attól az általános szabálytól, hogy a zálogszerződésben a zálogtárgy körülírással is meghatározható. Ez a megoldás a fogyasztók érdekeit szolgálja (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 426. - 428.).

Szintén ilyen megfontolásból rögzíti a Kódex, hogy hogyan gyakorolható a kielégítési jog fogyasztói zálogszerződés esetében: a zálogtárgy értékesítésének nyilvánosnak kell lennie, illetve a zálogtárgy tulajdonjogának – kielégítés fejében való – megszerzése nem lehetséges. Ez a megoldás korlátozottabb a többi lehetőségénél.

Zálogtárgy zálogjogosult általi értékesítésénél az előzetes értesítés és az értékesítés közötti időtartam arra szolgál, hogy az értesítésre jogosultak élhessenek a zálogtárgy visszaváltására vonatkozó jogukkal, illetve felkészülhessenek a zálogtárgy értékesítésére. Itt is – a fogyasztók kedvezőbb helyzetbe hozása érdekében – a szóban forgó tartam hosszabb az alapul szolgálónál (tíz nap): harminc nap (Kódex/4:142. §/(1) bek.); 4:148. §/(2) bek.).

Kötelmi jogi rendelkezések I. - a teljesítésig

A fogyasztóvédelmi szabályok elsősorban a szerződési jogban jelennek meg. A jogalkotó a kapcsolódó irányel-

vek közül csak a tisztességtelen szerződési feltételekre és a fogyasztói adásvételre vonatkozókat ültette át a Ptk.-ba. Mivel el akarja kerülni a Kódex folyamatos módosítását, ezért a részletszabályok továbbra is külön törvényekben találhatóak és csak általánosító rendelkezések kerültek be a Kódexbe.

A fogyasztói szerződés fogalma megváltozott, szintén az Unió irányelveit követve. Az uniós jogforrások a fogyasztóval szembeni másik felet olyan személyként definiálják, aki az ügyletet gazdasági tevékenysége vagy önálló foglalkozása keretében eljárva köti. Azonos definíció került be a Kódexbe is.

Ugyanakkor a törvénynek vagy a törvény felhatalmazása alapján más jogszabálynak a fogyasztói szerződésre irányadó szabályait – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – alkalmazni kell arra a szerződésre is, amelyet a legalább közép-vállalkozásnak számító vállalkozás köt alapítvánnyal, egyesülettel, társasházzal vagy legfeljebb mikrovállalkozásnak minősülő vállalkozással (Kódex/5:33.§).

E szakasz megalkotásának indoka, hogy a jogalkotó úgy véli, amikor egy közép-vállalkozással szerződést kötnek a felsorolt felek, akkor vele szemben ugyanúgy gazdasági kiszolgáltatottságtól szenvednek, mint egy magánszemély (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 515.).

A fogyasztóvédelmi irányelvek – pl. a hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv – kiemelt területként kezelik a tájékoztatási kötelezettséget, a fogyasztók információhoz való jogát kívánják garantálni és erősíteni. Így a tagállamok számára ez egy újabb kihívás.

A feladat teljesítésére való törekvés egyik példája megjelenik a fogyasztói szerződés szakaszainál, mivel a jogalkotó a fogyasztóval szerződő félre hárítja a bizonyítás terhét arra az esetre, ha számára jogszabály külön tájékoztatási kötelezettséget ír elő. Ekkor tehát a fél kötelessége bizonyítani, hogy említett kötelezettségének eleget tett.

Új elem az általános szerződési feltétel szerződéses tartalomvá válásánál, hogy fogyasztói szerződésben általános szerződési feltétel alkalmazására – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak azt követően kerülhet sor, hogy azt a feltételt kialakító fél a honlapján – a kezdőlapra önálló menüpont alatt, jól felismerhető módon – közzétette.

Az általános szerződési feltétel alkalmazásának időtartama alatt az általános szerződési feltétel alkalmazója köteles honlapján az általános szerződési feltétel megismerésének lehetőségét folyamatosan biztosítani. Az általános szerződési feltétel alkalmazója az általános szerződési feltétel papír alapú változatának megismerhetőségét – így különösen annak kifüggesztésével – is köteles biztosítani (Kódex/5:34. §/(1) bek.; 5:47. §/(1) bek.).

Szintén új rendelkezés, hogy az általános szerződési feltétel tisztességtelen voltát az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Értelmezési probléma esetében a bíróság köteles – a szerződés értelmezésére vonatkozó szakasz alapján – a feltétel alkalmazójával szerződő fél, illetve fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést elfogadni (Kódex/5:81. §/(2) bek., 5:67.§/(4) bek.). Amennyiben még

így sem küszöbölhető ki az értelmezési probléma, a bíróság megállapítja a feltétel tisztességtelen voltát.

Egyértelműen a fogyasztók védelmét szolgálja az 5:82. paragrafus, mely két részből áll és a felsorolja, hogy mikor minősül tisztességtelennek a feltétel fogyasztói szerződés esetén. Az első bekezdés a fekete lista, ami megdönthetetlen vélelmet jelent, míg a második a szürke lista, melynél a jogalkotó nem zárta ki a sikeres ellenbizonyítás lehetőségét sem.

Ez a megoldás az Fttv. – mellékletként rögzített – fekete listájához hasonló, mely a minden körülmény között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatokat tartalmazza.

Eltérően a hatályos Ptk.-tól, a Kódex nem csak a fogyasztói szerződésekben alkalmazott szerződési feltételek esetében, hanem alanyoktól függetlenül lehetővé teszi az általános szerződési feltételek tekintetében az érvénytelenség megállapítása iránti közérdekű keresetindítást. A jogalkotó továbbá pontosította és beemelte a Kódexbe a keresetindításra jogosult szervek Ptké.-ban található felsorolását (Kódex/5:81. §/(2) bek., 5:84.§/(1) bek.).

Az Európai Bíróság már korábban rámutatott arra, hogy nem tartja elegendő megoldásnak, ha csak a tisztességtelen általános szerződési feltételeket ténylegesen alkalmazó vállalkozások ellen lehet fellépni, szükségesnek tartja a prevenciót is.

Ennek szellemében született meg az 5:84.§ (4) bekezdése, mely alapján a közérdekű kereset indítására jogosultak kérhetik az olyan általános szerződési feltétel tisztességtelenségének megállapítását, amelyet fogyasztókkal történő szerződéskötések céljából határoztak meg és tettek nyilvánosan megismerhetővé, akkor is, ha az érintett feltétel még nem került alkalmazásra. Ha a bíróság megállapítja a sérelmes általános szerződési feltétel tisztességtelenségét, ítéletében eltiltja a nyilvánosságra hozót a feltétel alkalmazásától.

Ez nem új szabály, már szerepelt a Ptk.-ban is, de vannak változtatások. Eltérően a Ptk.-tól, a Kódex nem kötelezi a bírót a tisztességtelennek minősített feltétel érvénytelenségének kimondására, továbbá nem írja elő, hogy „a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazója köteles a fogyasztó igényét az ítélet alapján kielégíteni”, mivel erre nézve a semmisség szabályai eligazítást adnak (Ptk./ 209/B.§/(3) bek.).

Kötelmi jogi rendelkezések II. (a teljesítés utáni részek)

A teljesítés szabályait a kötelek közös szabályainál találjuk, így a Kódex a teljesítés helyénél csak a dolog szolgáltatására irányuló fogyasztói szerződések vonatkozásában rögzíti, hogy a dolog birtokát kell átruházni a fogyasztónak a szerződés megkötésének időpontja szerinti lakóhelyén, ennek hiányában szokásos tartózkodási helyén, vagy – fuvarozó igénybevételével történő teljesítés esetén – a rendeltetési állomáson (Kódex/5:101.§).

A szerződésszegésről szóló szakaszokban ugyanúgy jelen vannak a fogyasztókat védő rendelkezések, mint ahogy már a Ptk.-ban is jelen voltak, de vannak módosítások.

A Ptk. 305/A.§ (2) bekezdéséhez hasonlóan a Kódex is rögzíti, hogy fogyasztói szerződés esetében az ellenkező

bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül a fogyasztó által felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt, kivéve, ha ez a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen. Kiegészíti viszont azzal, hogy ha a szerződés tárgya építmény, akkor az időtartam egy év (Kódex/5:142.§).

A Kódex bevezeti a termékszavatosság fogalmát is. Ennek alapján az üzletszerűen forgalomba hozható ingó dolog – termék – hibája esetén a termék fogyasztó tulajdonosa követelheti, hogy a gyártó a termék hibáját javítsa ki, vagy a terméket cserélje ki.

A gyártó akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a terméket nem hozta forgalomba; a terméket nem üzletszerű forgalmazás céljából állította elő, vagy azt nem üzletszerű gazdasági tevékenysége körében gyártotta vagy forgalmazta; a termék az általa történt forgalomba hozatal időpontjában hibátlan volt és a hiba oka később keletkezett. Mentésül továbbá, ha a termék általa történő forgalomba hozatala időpontjában a hiba a tudomány és technika állása szerint nem volt felismerhető; vagy a termék hibáját jogszabály vagy kötelező hatósági előírás alkalmazása okozta.

Egyértelmű párhuzam fedezhető fel a gyártó felelősségi szabályai és a termékfelelősség szabályai között, hiszen a kimentési lehetőségek ez utóbbi jogintézmény vonatkozó törvényében – 1993. évi X. törvény (továbbiakban: Tftv.) – szerepelnek, mely jogszabály tartalma szintén bekerült a Kódexbe (Kódex/5:153.§/(1), (2) bek.).

A termékfelelősség a termék által okozott kárért való felelősséget jelent, míg a szavatosság a hibás termékért való felelősséget, így a termékszavatosság kifejezés meglehetősen zavaró, mivel mintha ötvözné – elnevezésében – ezt a két, meglehetősen különböző felelősségi formát.

Új elemként jelentkezik a fogyasztói kezességi szerződés, melynek bevezetésével a Kódex a holland és a francia kódexeket követik, melyek átfogó speciális szabályokat tartalmaznak a fogyasztók által vállalt kezesség vonatkozásában.

Sajátos ugyanakkor, hogy a Kódex nem definiálja a fogyasztói kezességi szerződést, vagyis az általános fogalom alkalmazandó itt is. Így a kezességi szerződés akkor fogyasztói kezességi szerződés, ha a kezességet olyan természetes személy vállalja, aki önálló foglalkozása és gazdasági tevékenysége körén kívül jár el.

A fogyasztói kezesség szabályai egyoldalúan kógensek, tehát azoktól a fogyasztó hátrányára eltérő szerződési feltétel semmis. A Kódex itt nem rögzíti ismét a semmisséget, mivel az általános szabályoknál már kimondta, hogy semmis az a szerződési feltétel, mely a fogyasztó jogait megállapító jogszabályi rendelkezésektől a fogyasztó hátrányára eltér.

A tájékoztatási kötelezettség fontosságát hangsúlyozandó, a jogosult köteles – a fogyasztói kezességi szerződés létrejöttét megelőzően – tájékoztatni a kezes jogairól és kötelezettségeiről, és a kötelezett helyzetéből fakadó, a hitelező előtt ismert különleges kockázatokról. Ha ennek nem tesz eleget, a kezes határidő nélkül elállhat a szerződéstől, vagy

határidő nélkül visszavonhatja ajánlatát (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 784.).

A KÓDEX ÉS A FOGYASZTÓNAK NYÚJTOTT HITELRŐL SZÓLÓ 2009. ÉVI CLXII. TÖRVÉNY

1. Az implementálás előtti szabályozás

Múlt év decemberében jelent meg a Magyar Közlönyben a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény, mely implementálta a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelvet. Annak vizsgálata előtt, hogy milyen változásokat hoz, illetve hogyan módosítja a vonatkozó törvényeket az új jogszabály, érdemes röviden ismertetni a törvény által bevezetett irányelv fontosabb elemeit és felvázolni a jogszabály kihirdetése előtti szabályozás főbb vonásait.

A 2008/48/EK irányelv

A 2008/48/EK irányelv célja a magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása és a tagállamok fogyasztóknak nyújtott hitelekkel kapcsolatos megállapodásokra vonatkozó törvényei, rendeletei és közigazgatási eljárásai egyes aspektusainak összehangolása (1. cikk).

Az irányelv hatálya a 200 és 75000 euró összeg közötti fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozik. Hitelmegállapodás alatt olyan megállapodást ért, „amely alapján a hitelező a fogyasztónak hitelt nyújt vagy annak nyújtására ígéretet tesz halasztott fizetés, kölcsön vagy más, ezekhez hasonló pénzügyi megoldás formájában, azon megállapodások kivételével, amelyek folyamatos szolgáltatásnyújtásra vagy ugyanolyan jellegű áruk ugyanolyan mennyiségben történő folyamatos értékesítésére vonatkoznak, és amelyek esetében a fogyasztó az ilyen szolgáltatásokért vagy árukért azok rendelkezésre bocsátása időtartama alatt részletekben fizet”. (2008/48/EK irányelv/3. cikk/ c) pont).

A meghatározás alapján látható, hogy a hitel és a kölcsön fogalma keveredik. Nem tisztázott ennek a keveredésnek a célja, lehetséges, hogy – az egységesítés jegyében – valóban a két fogalom egyesítése volt a cél.

Az irányelv részletes szabályokat tartalmaz a szolgáltatók tájékoztatási kötelezettségére vonatkozóan. Meghatározza, hogy a fogyasztó számára nyújtott reklámban minimálisan milyen információkat kell megadni a fogyasztó részére: ilyen a hitelkamatláb, a teljes hitelösszeg, a teljeshiteldíj-mutató, a hitel-megállapodás időtartama, az esetleges előtörlesztés összege, és adott esetben a fogyasztó által fizetendő teljes összeg és a törlesztések összege (2008/48/EK irányelv/4. cikk/ (2) bek.).

Hasonlóan szigorú tájékoztatási kötelezettséget ír elő az irányelv a szerződés megkötését megelőző időszakra is.

Az irányelv rendelkezései értelmében kellő időben azt megelőzően, hogy a fogyasztót bármilyen hitel-megállapodás vagy ajánlat kötelezné, a hitelezőnek vagy a hitelközvetítőnek a fogyasztó rendelkezésére kell bocsátania a különböző hitelezők ajánlatainak összehasonlításához szükséges információkat. Ezeket az információkat nyomta-

tott formában vagy más tartós adathordozón, az ügynevezett „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” nyomtatvány felhasználásával kell a fogyasztó rendelkezésére bocsátani, mely tartalmazza például: a hitel típusát; a hitelező nevét és postai címét; a teljes hitelösszeget.

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a hitelmegállapodás megkötését megelőzően a hitelező a fogyasztótól kapott információ és a vonatkozó adatbázisban végzett keresés alapján értékelhesse a fogyasztó hitelképességét, továbbá kötelesek garantálni, hogy – ha a felek a hitelmegállapodás megkötését követően megállapodnak a teljes hitelösszeg megváltoztatásában – a hitelező napra készre tegye a fogyasztóval kapcsolatosan rendelkezésére álló pénzügyi információkat. Ez utóbbi esetben – ha az összeg növelése jelentős mértékű – a hitelező köteles ismét értékelni a fogyasztó hitelképességét.

Az irányelv alapján a fogyasztó – a hitelmegállapodás aláírásának napjától, vagy attól a naptól számítva, mikor a fogyasztó megkapta a szerződéses feltételeket és a tájékoztatást – tizennégy naptári napon belül indokolás nélkül elállhat a hitelmegállapodástól.

A fogyasztó kötelessége értesíteni a hitelezőt, valamint köteles – az értesítés megküldését követő legkésőbb harminc naptári napon belül – megfizetni a tőkét, valamint a kamatot (2008/48/EK irányelv/5. cikk/ (1) bek., 8. cikk, 14. cikk/ (1), (3) bek.).

Az irányelv kimondja, hogy a fogyasztónak joga van a hitelmegállapodás szerinti kötelezettségeit egészben vagy részben bármikor – azaz a határidő előtt is – teljesíteni. Ilyen esetekben jogosult a hitel teljes költségének csökkentésére, ami a szerződés fennmaradó időtartamára esedékes kamatot és költségeket foglalja magában.

A hitel határidő előtti visszafizetése esetén a hitelező jogosult a hitel határidő előtti visszafizetéséhez közvetlenül kapcsolódó méltányos és objektíve indokolt költségek ellenértékeztetésére.

Az irányelv kitér a túllépésre is. A túllépés egy olyan hallgatólagosan elfogadott folyószámlahitel, amellyel a hitelező a fogyasztó számára folyószámlájának aktuális egyenlegét, vagy a megállapodás szerinti folyószámlahitelét meghaladó összeget tesz hozzáférhetővé (2008/48/EK irányelv/3. cikk/ e) pont).

Végül az irányelv kitér a teljeshiteldíj-mutató számítására, a hitelezőkre és a hitelközvetítőkre és a végrehajtási intézkedésekre is.

A Ptk., a Hpt. és az Fgytv. szabályai

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy Magyarországon a hitelekre vonatkozó általános szabályokat a Ptk., míg a fogyasztói kölcsönre vonatkozókat a Hpt. és az Fgytv. is tartalmazza, mivel a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 87/102/EGK irányelv rendelkezéseit Magyarország párhuzamosan implementálta az említett törvényekbe (a 87/102/EGK irányelv a 2008/48/EK irányelv elődje).

Mindkét irányelv „fogyasztói hitelként” definiálta saját tárgyát, azonban a Hpt. fogyasztási kölcsönt említ, amit máshol fogyasztási hitelnek titulálnak.

Mindhárom név ugyanazt takarja. A fogalmak egyidejű használata már csak azért is zavaró, mert hitel a pénzhez jutás lehetőségét, vagy rendelkezésre állást jelenti, míg a kölcsön magát az átadott, vagy később átadandó összeget. Hitel esetén a felvevő azért fizet, mert a hitel nyújtója (vagy a bank) rendelkezésére tartja a pénzt, kölcsön esetén pedig kamatot fizet az összeg után.

A Ptk. meghatározza a bankhitelszerződés és a kölcsön-szerződés fogalmát, továbbá kiter az azonnali hatályú felmondás lehetőségére, a kölcsönösszeg átadásának megtagadására, valamint a kamat kérdésére is. Mindezt csupán keret jelleggel, mivel a törvény kimondja, hogy a bankhitel- és a bankkölcsön-szerződés részletes szabályozását külön jogszabály tartalmazza (Ptk./ 528.§/(3) bek.).

A Hpt. – fogyasztási kölcsön elnevezés alatt – szól a teljes hiteldíjmutatóról, a szerződés semmisségéről, a tájékoztatásról, a határidő előtti teljesítésről, a visszatartás jogáról, az ellátlásról és tartalmaz fogyasztókat védő rendelkezéseket is.

Az Fgytv. előírja, hogy a fogyasztási kölcsön-szerződés érvényességéhez annak írásba foglalása szükséges.

Ezt követően ez a törvény – hasonlóan a Hpt.-hez – felsorolja a semmisség eseteit, valamint kiter a határidő előtti teljesítésre, a tájékoztatásra és a fogyasztókat védő rendelkezésekre (Általános tudnivalók a fogyasztási hitelekéről; http://www.pszaf.hu/fogyasztoknak/hitelek/fogyasztasi_hitelek/fogyasztasi_hitelek_altalanos.html; 2009. február 17.).

A Hpt. és az Fgytv. közötti különbség a jogviszony alanyainak körében van.

A Hpt. egy hárompólusú jogviszonyt szabályoz, mivel a kereskedővel, vagy szolgáltatóval megkötött kölcsön-szerződés alapján járó ellenértéket nem kell a teljesítést követően azonnal megfizetni, hanem a fogyasztó jogosult később, részletekben fizetni, azonban a kereskedő/ szolgáltató a pénzüntéztől egy összegben, azonnal megkapja az ellenértéket.

A kereskedőnél kiválasztott dolog tulajdonjogának megszerzéséhez a fogyasztó újabb kölcsön-szerződést köt, ezúttal a pénzüntézzel. A kölcsön összegéből fizeti ki a pénzüntézet a kereskedőt/szolgáltatót. A fogyasztó – a pénzüntézet által nyújtott kölcsön ellenében – kamatot és egyéb díjakat fizet, illetve törleszti a felvett tőkét.

Az Fgytv. kétpólusú jogviszonyt szabályoz, melynek keretében a kereskedő/szolgáltató az általa forgalmazott termék, vagy nyújtott szolgáltatás igénybevételehez nyújt kölcsönt a fogyasztónak.

Az alapügylet – melynek finanszírozására a kölcsön-szerződést a felek megkötik – szintén az említettek között áll fenn (Nagy Éva: Kölcsön-szerződésből fogyasztói hitel; JURA 2004. (10. évf.) 2. sz.; p. 92. - 100. 98.).

2. A 2009. évi CLXII. törvény kihirdetése utáni és a Kódex hatályba lépése előtti állapot

A címben nem véletlenül szerepel a „kihirdetés” szó, a „hatályba lépés” kifejezés helyett. A 2009. évi CLXII. törvény tizenöt nappal a kihirdetése – december 30. – után lépett

hatályba, de rendelkezései egy része majd csak március 1-én, míg más része június 11-én fog hatályba lépni. Éppen ezért a következőkben több szakaszban kell elemezni a változásokat.

A januárban hatályban lépett módosítások a 2009. évi CLXII. törvény alapján

A címben szereplő törvény módosította a Hpt. és az Fgytv. szabályait is.

Előbbi kapcsán, ha – a változtatás értelmében – az Európai Unió másik tagállamának illetékes felügyeleti hatósága arról tájékoztatja a PSZÁF-t, hogy a székhelyén bejegyzett hitelintézet Magyarországon fióktelepet nyit, illetve határon átnyúló szolgáltatást végez, a PSZÁF tájékoztatja a hitelintézetet az ügyfelek védelmére vonatkozó rendelkezésekről, így különösen az ügyfelekkel szembeni tájékoztatási kötelezettségekről; az üzletszabályzat követelményéről, valamint egyes pénzügyi szolgáltatások nyújtásának különös szabályairól.

A jogszabállyal párhuzamosan hatályba lépő módosítások főleg a Hpt.-t érintik, több a tájékoztatásra helyez nagyobb hangsúlyt, ez a terület a 2008/48/EK irányelvben is kiemelt kérdésként szerepelt.

A tájékoztatás fontosságát támasztja alá az a rendelkezés is, hogy a hitel- és a kölcsön-szerződés általános szerződési feltételeit magában foglaló üzletszabályzatnak tartalmaznia kell legalább a hitelintézet teljes nevét, a tevékenységi engedély számát és dátumát; azt, hogy a kamat változtatható-e, és ha igen, milyen módon.

Ezeket túl tartalmaznia kell a kamatszámítás módját; az egyéb díjakat és költségeket; a szerződést biztosító mellékkötelezettségeket; a KHR-rel - Központi Hitelinformáció Rendszerrel - kapcsolatos adatkezelési szabályokat, a jogorvoslati lehetőségekre való figyelemfelhívással együtt (2009. évi CLXII. törvény/34.§/(3), (9) bek.).

A március 1. -én hatályba lépő módosítások és rendelkezések a 2009. évi CLXII. törvény alapján

Ezek a módosítások már az Fgytv.-t is érintik. Március 1-től hatályát veszti az a rendelkezés, miszerint a fogyasztó - fogyasztási kölcsön-szerződés esetében - minden esetben élhet a lejárat előtti teljesítés jogával és ha él vele, a vállalkozás köteles arányosan csökkenteni a hiteldíjat. A hasonló tartalmú rendelkezés a Hpt.-ben szintén hatályát fogja veszteni (2009. évi CLXII. törvény/31.§/(4) bek.).

E szakaszok törlésének oka valószínűleg az, hogy a 2009. évi CLXII. törvény tartalmaz rendelkezéseket az előtörlesztésre nézve, melyet „a hitelszerződés alapján fennálló tartozás teljesítési idő előtt történő teljes vagy részleges teljesítése”-ként definiál.

Az előtörlesztés szabályai részletesebbek, mint a Hpt. és az Fgytv. lejárat előtti teljesítésre vonatkozó szakaszai.

Ezek alapján a fogyasztó minden esetben élhet a hitel részleges vagy teljes előtörlesztésével. Ekkor a hitelező csökkenti a hitel teljes díját az előtörlesztett részlet vonatkozásában a hitelszerződés eredeti lejáratára szerint fennmaradó időtartamára vonatkozó hitelkammattal, és hitelkamatot kívüli minden egyéb ellenszolgáltatással.

Ezen túl a hitelező jogosult az előtörlesztéshez közvetlenül kapcsolódó, esetleges, méltányos és objektíve indokolt költségeinek megtérítésére, ha az előtörlesztés olyan időszakra esik, amikor a hitelkamat rögzített.

Mindazonáltal az előtörlesztésre vonatkozó normák csak március 1-én lépnek majd hatályba, hasonlóan az értelmező rendelkezésekhez, valamint a hatályra, a határozatlan idejű hitelszerződésre, az elállási jogra, és a kapcsolt hitelszerződésre vonatkozó szabályokhoz (2009. évi CLXII. törvény/3.§/1. pont, 23.§, 24.§/(1) bek., 31.§/(2) bek.).

A június 11.-én hatályba lépő módosítások és rendelkezések a 2009. évi CLXII. törvény alapján

Június 11-től hatályát veszti a Hpt. fogyasztási kölcsönre vonatkozó valamennyi szakasza, követve a március 1.-jén hatályát veszítő - már említett - szabályokat. Szintén hatályát veszti majd az Fgytv. valamennyi fogyasztási kölcsönre vonatkozó paragrafusa.

Ez a lépés már abba az irányba hat, hogy megoldódjon a fogalmi zavar, ami abból ered, hogy az Unió normái fogyasztói hitelről szólnak, azonban a Hpt. fogyasztási kölcsönt említ, amit máshol fogyasztási hitelnek titulálnak. Mindhárom ugyanazt takarja, de a három megfogalmazás egyidejű használatával keveredik a hitel és a kölcsön definíciója (2009. évi CLXII. törvény/31.§/(5) bek.).

A hitelre vonatkozó kommunikáció, a hitelszerződést megelőző tájékoztatás, a hitelképesség vizsgálata, a hitelszerződés formai és tartalmi követelményei, a fizetési számlához kapcsolódó hitelre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség szabályai június 11.-én fognak hatályba lépni. Szintén ekkor fognak hatályba lépni a hiteltüllépés normái és az eljárási rendelkezések is (2009. évi CLXII. törvény/31.§/(3) bek.).

3. A KÓDEX SZABÁLYAI

A 2009. évi CLXII. törvény csak annyiban utal vissza a Ptk.-ra, hogy az értelmező rendelkezések között a hitelszerződést úgy határozza meg, hogy „a Polgári Törvénykönyvről szóló törvényben meghatározott hitelszerződés és kölcsönszerződés, ide nem értve az olyan szerződést, amely alapján folyamatos szolgáltatásnyújtás vagy azonos termék azonos mennyiségben történő értékesítése ellenében a fogyasztó részletfizetést teljesít” (2009. évi CLXII. törvény/3.§/9. pont).

Természetesen a polgári jog mindenkor törvénykönyvnek szabályai alkalmazandóak, ha a törvény valamiről nem rendelkezik, így érdemes áttekinteni a pénztartozással, illetve az egyes kapcsolódó szerződéstípusokra vonatkozó rendelkezéseket, illetve a változásokat.

Pénztartozás

A Kódex pénztartozásra vonatkozó szabályai szerint a pénztartozás a felek megállapodása szerint - készpénzfizetésen kívül - más módon is teljesíthető (Kódex/5: 21.§/

(1) bek.). Ez a szakasz azt a folyamatot követi, mely során az elmúlt években a készpénzfizetés meglehetősen háttérbe szorult. A Kódex általában megtartja a Ptk. vonatkozó szakaszait, de kimondja, hogy ha a fizetési kötelezettséget idegen pénznemben kell teljesíteni, a kamat mértéke – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – az adott pénznem szerinti központi banki irányadó kamat, ha pedig ilyen nincs, a pénzügyi kamat (Kódex/ 5:23.§/(4) bek.). Ezzel a bírói gyakorlatban kialakult elvet vette át. A Kódex fenntartja a bíróság kamat mérséklésére vonatkozó jogát, de a vonatkozó szabályt a pénztartozások különös szabályai között helyezi el (Kódex/5:112.§.).

A pénzkövetelés beszámításának korlátainál is találkoznunk módosításokkal. Így pl. az elévült követelés még mindig beszámítható, ha az elévülés az ellenkövetelés keletkezésékor még nem következett be, azonban további feltétel, hogy a kötelezett korábban elismerte a követelést (Kódex/5:25.§/(1) bek.). Ezzel a kiegészítéssel a Kódex arra ösztönzi a feleket, hogy követeléseiket érvényesítsék az elévülési időn belül.

A Kódex a kötelek közös szabályai között helyezi el a pénztartozásokra vonatkozó különös szabályokat, melyek valamennyi (pl. szerződésből, kártérítési felelősségből származó) pénzkötelelem teljesítésére vonatkoznak.

Eltérést jelent a Ptk.-hoz képest, hogy a pénztartozás esedékessé válása időpontjának szabályai a teljesítési időre vonatkozó normák között helyezkednek el, míg a Ptk.-ban a kötelezett késedelmére vonatkozó rendelkezések között szerepelnek. A megoldás indoka az, hogy a Kódex a késedelem meghatározásánál visszautal a teljesítési idő szabályaira (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 568.).

Szigorítást jelent, hogy a pénztartozást - a felek eltérő rendelkezéseinek hiányában - a fizetési felszólítás, vagy más, azzal egyenértékű okirat kézhez vételétől számított tizenöt napon belül kell teljesíteni. Ezek szerint a késedelem a tizenöt nap elteltével áll be (Kódex/5:110.§.). A Ptk. ellenben harminc napot határozott meg.

Tekintettel a 2008/48/EK irányelvre, a Kódex semmisnek nyilvánítja azt a kikötést, mely eltér attól a szabálytól, hogy a jogosult a teljesítési idő előtt felajánlott teljesítést köteles elfogadni. (Kódex/5:111.§/(2) bek.).

Pénz- és hiteljogviszonyok

A legszembetűnőbb újítás a hitelszerződés fogalma. Míg a Ptk. pénztartozásként nevesíti az egyik felet, addig a Kódex már hitelezőként (Kódex/5:345.§/(1) bek.).

A hitel- és kölcsönszerződés egymáshoz való viszonyának kérdését a Kódex nem rendezi, csupán rögzíti a lényeges vonásokat. Ennek oka, hogy mindig csak a konkrét hitelszerződés alapján dönthető el, hogy a kölcsön folyósításában milyen szerepet játszik a hitelszerződés: magába foglalja-e a kölcsönszerződés lényeges elemeit, vagy csak meghatározza a szerződési kereteket.

A Kódex már nem követeli meg a hitelszerződés írásba foglalását érvényességi feltételként, ezzel az elhagyással is hangsúlyozza, hogy nem kívánja korlátozni a felek meg-

állapodását (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 755.- 756.).

Szintén módosul a kölcsönszerződés fogalma.

A Ptk szerint: „Kölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni” (Ptk./523.§/(1) bek.).

A Kódex pedig: „Kölcsönszerződés alapján a hitelező köteles az adósnak meghatározott pénzüsszeget fizetni, az adós pedig köteles a szerződés szerinti későbbi időpontban ugyanakkora pénzüsszeget és annak a szerződésben kikötött mértékű kamatát a hitelezőnek megfizetni” (Kódex/5:346.§).

Mint látható, a kamat az a tényező, amivel kiegészült a fogalom. Ennek oka, hogy a Kódex a gazdasági életben tipikus életviszonyokat kívánja szabályozni, így nem a szívességi, hanem a kamatozó kölcsönt tekinti alapnak. A másik eltérés, hogy a Kódex már nem különbözteti meg a pénzintézetet és más hitelezők csoportját, hanem egységesen hitelezőt említ.

A Kódex elhagyja a Ptk. azon rendelkezését, mely szerint „a hitelezőnek a kölcsönösszegre vonatkozó visszakövetelési joga a szerződésben meghatározott lejárát, illetve lejáratok szerint, felmondás esetén pedig a felmondási idő elteltével nyílik meg.” (Ptk./526.§/(2) bek.) Az elhagyás indoka, hogy a jogalkotó szerint ez a rendelkezés kiolvasható egyéb rendelkezésekből (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 757.).

A Kódex beépíti a fogyasztói kölcsönszerződés intézményét. Elnevezése rendhagyó, mivel mind az Fgytv., mind a Hpt. fogyasztási kölcsönszerződésként szabályozza a szóban forgó szerződéstípust. A Kódex ugyanis nem a kölcsön céljából, hanem az adós személyéből indul ki, mivel a 87/102/EGK irányelv felfogását kívánja követni ebben a kérdésben. Az említett irányelvet követve szabályozza ezt a szerződéstípust (Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz p. 760.).

Ez a tény ugyanakkor némi aggodalomra ad okot, mivel az említett irányelvet már felváltotta a 2008/48/EK irányelv. Enyhítő körülmény azonban, hogy csak a legáltalánosabb vonások kerültek be, a részletszabályok külön törvényekben vannak, melyek között a 2009. évi CLXII. törvény feltehetően megteremti majd az összhangot teljes, júniusi hatályba lépésével.

Ugyanakkor problémát jelenthet, hogy a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló rendelkezések a 2008/48/EK irányelv alapján születtek meg, de a Kódex az irányelv elődjének rendelkezéseit kívánja követni. Így ugyanis hiába törekszik a 2009. évi CLXII. törvény az egységesítésre, ha a Kódex egy

már meghaladott felfogású jogforrás nyomdokain kíván haladni. Éppen ezért indokolt volna felülvizsgálni a Kódex kapcsolódó rendelkezéseit és azokat a 2008/48/EK irányelvhez igazítani.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Kódex egy már régóta esedékes rekodifikációs folyamat eredménye. Teljes hatályba lépésének ideje még nem ismert, de már most is számos elemzés és kritika fűződik hozzá. Valóban, megalkotása jelentős lépés, az egységes magánjogi szabályok megteremtésére és az Unió követelményeinek való megfelelésre vonatkozó törekvés bizonyítéka.

Az elmúlt években felerősödött az új területek jogrendszerünkbe való bevezetésének folyamata, főleg az Unió implementálásra váró jogforrásai miatt, melyek átvétele számos, hatályban lévő jogszabály jelentős mértékű módosításához vezetett.

Egy egységesen szabályzó, átlátható magánjogi kódex elengedhetetlen feltétel egy működő jogrend számára. Sajnálatos módon, több elemző szerint a Kódex nem elégíti ki ezeket a kívánalmakat.

Több jogterület esetében még inkább szükség lenne egy megfelelő Ptk.-ra, mert ezek esetében vagy az alanyok (fogyasztóvédelem), vagy a szabályozás tárgya (környezetvédelem) fokozott védelmet igényelnek.

A fogyasztóvédelem területén 2008 szeptemberében végrehajtott módosítások és az Fttv. hatályba lépése óta a fogyasztónak nyújtott hitelekről szóló 2009. évi CLXII. törvény megalkotása a legújabb fontosabb lépés.

Az említett két törvény és a Kódex közötti kapcsolatot vizsgálva megállapítható, hogy ezek a jogszabályok még jobban erősíteni próbálják a fogyasztók védelmét. Ennek keretében pedig a hitelre vonatkozó, meglehetősen széttagolt szabályozás egységesítésére törekszenek, amire jó példa a korábban felsorolt jogszabályhelyek hatályon kívül helyezése, illetve bizonyos rendelkezések tervezett, ez évben bekövetkező hatályon kívül helyezése is.

Emellett az említett törvények egységesítik a fogyasztó fogalmát, garantálják a tájékoztatásához való jogát, szélesítik annak tartalmát, és általában kógens normákat alkalmaznak a fogyasztókhoz fűződő viszonyok szabályozásánál.

E pozitív lépések mellett természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a fogyasztók jogviszonyaira nemcsak a kifejezetten róluk szóló rendelkezések vonatkoznak, hanem a Kódex valamennyi szakasza. A teljes Kódex vizsgálata azonban meghaladja e tanulmány lehetőségeit.

OKIRATKÉSZÍTÉS A XXI. SZÁZADBAN!

**A DOCGEN pár pillanat alatt elkészíti Ön helyett
a cégeljárás szinte valamennyi dokumentumát!**

A program Egyszeri adat megadást követően – mely a felhasználói visszajelzések alapján átlagosan **5 percet** vesz igénybe – elkészíti a cégeljáráshoz szükséges szinte valamennyi dokumentumot, az .xml állományt is beleértve.

Az okirat szerkesztési idő a töredékére csökken és az ismételt adatfelvitelből eredő hibák megszűnnek. A rendszerünkkel állandóan követjük a folyamatosan változó séma definíciókat és eljárási szabályokat, így az Ön beadványai mindig naprakészek!

Regisztráljon és próbálja ki ingyen!

www.docgen.hu

Kamarai tagoknak további kedvezmény!

(Amennyiben Ön a Miskolci Ügyvédi Kamara honlapján regisztrál,
plusz 30 nap használatot kap ingyen)

www.miskolciugyvedikamara.hu

A FELHASZNÁLÁSI ÉS A VÁLLALKOZÁSI VAGYON AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVBEN

BEVEZETÉS

Az egyik legfontosabb, a rendszerváltást követő gazdasági-társadalmi változásokkal összefüggő jelenség az, hogy a család megélhetését szolgáló vagyontárgyak köre megváltozott, kibővült. A házastársak közös vagyona egyre inkább két részre osztható: a mindennapi életvitelt szolgáló vagyontárgyakra (személyes, háztartási jellegű vagyontárgyakkal), valamint az elsősorban üzleti-vállalkozási célokat szolgáló vagyontárgyakra, és ez a megkülönböztetés – legalábbis sokak szerint – különböző szabályokat is kíván.

Az utóbbi csoportba tartozó egyéni vállalkozói vagyონrészek, üzletrészek, értékpapírok, az egyik házastárs által végzett gazdasági tevékenységhez kötődő berendezési, felszerelési tárgyak, eszközök, viszonylag új elemnek számítanak, mégis a család fenntartása, megélhetése szempontjából kulcsfontosságúak, és a közös vagyonnak nagyobb hányadát teszik ki, mint a háztartási célokat szolgáló „hágyományos” vagyon. (Csúri Éva: *Házastársak üzleti vállalkozási jellegű vagyona az új Családjogi Könyvben, Közjegyzők közlönye*, 2007. (54. évf.) 7-8. sz. 22-37. oldal)

Amíg azonban ez a vagyontömeg hatékonyan hozzá tud járulni a házastársak és gyermekek megélhetésének biztosításához, igen sok gondot jelent a vagyónközösség megosztásakor, a vagyónrész átruházásakor és örökléskor is. Az üzleti-vállalkozói vagyon esetében ugyanis a meglévő házassági vagyónjogi szabályok alkalmazása sem egyértelműnek, sem pedig egyszerűnek nem mondható.

A magyar jog által is alkalmazott szerzeményi közösség egy sajátos átmenetet képez a vagyónközösség és a vagyónelkülönítés elvén működő két házassági vagyónjogi rendszer között, mivel a házasságkötéskor meglévő és a házasság alatt ingyenesen szerzett vagyontárgyak a házastársak különvagyontát képezik, míg a házasság alatt nem ingyenesen szerzett vagyontárgyak a közös vagyónba, a házastársak közös tulajdonába tartoznak.

Ez a szabály azonban az üzleti-vállalkozói vagyon esetében számos jogi probléma forrása lehet a házasság megkötésekor (közös vagyoni, külön vagyoni jelleg), az életközösség fennállása alatt (kezelés, használat, rendelkezés joga) és a vagyon megosztásakor (megosztás elvei).

A házassági vagyónjogot a hatályos szabályok mindössze hat bekezdésben rendezik, ehhez képest az új Ptk. (2009. évi CXX. törvény) jelentősen bővíti a számukat (51 §-ra), és ezeknek az új szabályoknak a jelentős részében tükröződik a háztartási és a vállalkozási vagyon közötti megkülönböz-

tetés. (A házassági vagyónjogi szabályok az új Ptk.-ban a 3:35. §-tól a 3:86. §-ig terjednek.)

Az új Családjogi könyv tehát rendeltetését tekintve válasz az utóbbi években a gyakorlatban felmerült problémákra, melyek nagyrészt a szabályozás hiányosságaira, illetve a létező szabályok nehéz alkalmazhatóságára vezethetők vissza. A megszületett szabályok hátterében az az indok áll, miszerint a családvédelmi érdekeket összhangba kell hozni „az üzleti tevékenységet folytató házaspár önálló vagyoni döntéseinek szélesebb körű elismerésével, továbbá a *forgalom biztonságának* követelményeivel, különösen a *hitelezők érdekeinek védelmével*”. Ennek érdekében azonban a hatályos joganyag gyökeres átalakítására van szükség egy a rugalmasabb, de kimunkáltabb rendszer létrehozása érdekében, mely a gyakorlati igényekhez igazítja a házastársak közötti belső, valamint a harmadik személyekkel fennálló külső viszonyok szabályozását.

A következőkben rövid áttekintést szeretnék adni a tervezett változtatásokról, kiemelve azoknak gyakorlati indokait, és tervezett hatásait.

1. AZ ÚJ PTK. HÁZASSÁGI VAGYONJOGOT ÉRINTŐ RENDELKEZÉSEI

Az üzleti-vállalkozási célú, valamint a személyes, családi, háztartási célú vagyontárgyaknak a megkülönböztetése és eltérő szabályok alkalmazása a jogalkotó szerint szükségessé vált. Az általános indokolás szerint „az üzleti vagyon a piac törvényeinek van alávetve, nyereség elérésére törekszik, a családi vagyon pedig elsősorban fogyasztási és használati jellegű és a mindennapi élet szükségleteihez igazodik”, azonban ez a szabályozásban nem tükröződik. Úgy tűnik, hogy az új Ptk. annak a gondolatnak a fényében született, hogy a valamilyen módon az üzleti élethez kötődő (pl. üzletrész, üzleti-vállalkozói tevékenység folytatásához szükséges eszközök) közös vagyon kezelésével együtt járó közös, illetve a másik házastárs hozzájárulásához kötött rendelkezési jog bénítólag hat, illetve ellehetetleníti az adott foglalkozás gyakorlását, tevékenység folytatását vagy jelentősen elnehezíti egy-egy társas vállalkozás működését.

Természetesen ez a felvetés érthető. Ha egy-egy részvénnyel, vagy üzletrésszel együtt járó tagsági-szavazati jog gyakorlásához, azaz pl. egy kft-ben egy döntés meghozatalához, nem csupán a ténylegesen, formailag tag házastárs, hanem a nem tag házastárs beleegyezése is szükséges lenne, ellehetetlenülne a döntéshozás, és ez súlyos következményekkel járna a gazdaság egészére. Hasonlóképp, az egyéni vállalkozó tevékenységéhez szükséges eszközök, felszerelések esetén is komoly gátját képezhetné a másik házastársral

* A szerző doktorandusz a Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Karának, Európai és Nemzetközi Jogi Tanszékén.

közös rendelkezési jog következetes alkalmazása a sikeres vállalkozásnak.

A következőkben az üzleti-vállalkozói vagyon sorsának alakulását követem végig az új Ptk. szabályai, valamint a bírói gyakorlat szerint a házasság megkötésétől a vagyon megosztásáig.

2. AZ ÜZLETI-VÁLLALKOZÓI VAGYON KÜLÖNVAGYONI ÉS KÖZÖS VAGYONI JELLEGE

A házasság megkötésével a felek között – amennyiben nem kötnek házassági vagyoni jogi szerződést - *vagyonközösség* jön létre (Csjt. 27. § (1)). Az üzleti-vállalkozói vagyonhoz tartozó vagyontárgyak és azok hasznai tekintetében fennálló kezelési, rendelkezési jog szempontjából, valamint a vagyonmegosztás szempontjából is meghatározó jelentősége van annak, hogy azok a közös, illetve a különvagyoni részét képezik-e. Ugyanakkor a gazdasági társaságbeli részesedések esetén és az egyéni vállalkozói eszközök, berendezések esetén sokszor ezt nem könnyű eldönteni. (Csúri Éva: A „haszon” fogalma a házassági vagyoni jogban – különös tekintettel a gazdasági társasági részesedésekre, Családi jog, 2007. (5. évf.) 3. sz., 21-24. oldal)

A megoldás az egyes elemek részletes vizsgálatában rejlik. Adott vagyontárgy (részesedés) közös- vagy különvagyoni volta megállapításához két tényezőt kell vizsgálni: az adott vagyontárgy (részesedés) megszerzésének időpontját a vagyonközösség keletkezésének időpontjához képest, valamint azt, hogy a vagyontárgy *különvagyoni vagyontárgy helyébe lépett-e*. A jelenleg hatályos rendelkezések szerint ugyanis – és ezen az új Ptk. sem módosít – fő szabályként közös vagyon minden, amit a felek a házassági életközösség alatt akár együtt, akár külön-külön szereztek (Csjt. 27. § (1), új Ptk. 3:35. § (3)). Ilyen módon a vagyonközösség fennállása alatt megszerzett részesedés közös vagyonhoz fog tartozni.

Ugyanakkor a Csjt. által nevesített kivételek miatt a főszabály nem mindig alkalmazandó (Csjt. 28. §). Az egyik ilyen eset a 28. § (1) d) pontja, amely szerint különvagyoni az adott vagyontárgy, ha a vagyonközösség fennállása alatt *szerezte* ugyan az egyik fél, de *saját különvagyonára értékén*. Ennek megfelelően, ha a részesedést valamely különvagyoni vagyontárgyért *cserébe*, annak kissajátításért, megsemmisüléséért *kártérítésként* kapta a házastársak egyike, az továbbra is különvagyoni lesz. Hasonló a helyzet akkor is, ha különvagyoni vagyontárgy *értékesítéséből* befolyt pénzen szerzett üzletrésről, értékpapírról, stb. van szó. Szintén különvagyonnak kell minősíteni valamely különvagyoni vagyontárgy forgalmi értékének a felek tevékenységétől független *értékemelkedését*.

Bármelyik alvagyonhoz tartozik is a társasági részesedés, az abból eredő **haszon** a közös vagyonba kerül. Ez a szabály nevesítve került be az új Ptk. rendelkezései közé (új Ptk. 3:39. § (2)). Mi tartozik a haszonhoz? Minden olyan *időszakos vagy rendszeres hozadék*, ami a társasági tagsági jogvi-

szony fennállásának tartama alatt, a vagyoni hozzájárulás hasznosításának az eredményeként, abból ered. Ennek alapján *tehát nem tartozik a haszon körébe a részesedés értékemelkedése akkor*, ha nem időszakos vagy rendszeres jellegű. Ekkor ugyan az értékemelkedés a biztosított hozzájárulás hasznosításának eredménye lesz ugyan, de az csak egyszeri jellegű, ráadásul csak akkor lehet hozzájutni, ha magát a részesedést eladja a tulajdonosa, tulajdonképp annak ellenértékét képezi.

Természetesen ezeken az „alapelveken” kívül az egyes társasági formák sajátosságai miatt számos olyan részlet-szabály létezik, melyeket a gyakorlat alakított ki. Kiindulási pontként leszögezhető, hogy a társasági vagyon független a házastársak közös, illetve különvagyontól, azaz a társaság alapítása és működése során megszerzett aktív és passzív vagyon az önálló jogalanynak minősülő gazdasági társaság vagyona.

A **betéti társaság és a közkereseti társaság** személyegyesítő társaságok, azaz alapvető szerepet játszik a tagok közötti bizalom, és a személyes közreműködés is. Felmerül tehát a kérdés, hogy ezen társaságokból származó eredmény jogi sorsa hogyan alakul? A tag házastárs *személyes közreműködésének díját*, valamint a *vagyoni hozzájárulásban bekövetkezett értékemelkedést* érdemes megvizsgálni. Ez az két elem ugyanis, melyek megítélése elválik egymástól az életközösség fennállása vagy megszakadása fényében.

A kiindulási pont az első esetben az, hogy a tag házastárs személyes közreműködése révén előállt eredmény úgy minősül, mint kereső tevékenységből eredő jövedelem. Ennek megfelelően az *életközösség fennállása alatt a jövedelem a közös vagyont gyarapítja*, majd annak megszakadásától a vagyon megosztásáig terjedő időszakban már a különvagyonhoz fog tartozni. Az életközösség fennállása alatt teljesített vagyoni hozzájárulás *értékemelkedése* viszont *közös vagyonhoz* fog tartozni, akár az *életközösség fennállása alatt, akár annak megszakadását követően következik be*. Az értékemelkedés vizsgálatánál arra kell figyelemmel lenni, hogy mennyiben okozta azt a tag házastárs személyes közreműködése.

Előfordulhat ugyanis, hogy az ő tevékenységére visszavezethető nyereség a társaságban marad, így növelve a vagyoni hozzájárulás értékét. Ilyen esetben is az a szabály, hogy a tag tevékenységére visszavezethető érték-növekedés nem képezi a közös vagyon részét az életközösség megszakadása után. Az a változás viszont, ami a tagok tevékenységétől függetlenül következett be, közös vagyon lesz.

A haszon tekintetében különbséget kell tenni két eset között: az említett társaság közös vagyon, vagy különvagyoni. Az első esetben ugyanis a *közös vagyon megosztásáig keletkezett minden haszon, nyereséghányad, stb. közös vagyonnak minősül*, míg az utóbbi esetben az *életközösség megszakadása képezi a határvonalat*, és csak az azt megelőző időszak haszna lesz közös (természetesen levonva a kezelés és fenntartás költségeit).

A **részvény** estében a szabályok valamivel egyszerűbbek, a **részvénytársaság** pusztán tőkeegyesítő társasági forma.

Az *osztalék*, illetve a kamatozó részvény *kamata a részvény hasznának* minősül, *rendszeres*, és nem feltételezi a részvény eladását, azaz a részvénytársasági tagsági jogviszony megszüntetését. Ennek megfelelően tehát a közös vagyon részét fogják képezni. Ehhez képest azonban az *árfolyamnyereség a részvény helyébe lépett értéknek* minősül, azaz a részvény értékén szerzett vagyon (értelemszerűen csak akkor realizálódik, ha a részvény értékesítésre kerül), ilyenformán *nem tekinthető közös vagyonnak*.

A részesedések harmadik csoportjába a **korlátolt felelősségű társaság** tartozik. Ez a társaság azért speciális, mert keverednek benne a személyegyesítő és tőkeegyesítő társaságok ismérvei. Ennek megfelelően az **üzletrészek**, illetve az azok működtetéséből származó eredmény megoszlása is kétféleképp alakulhat. Amennyiben a kft. részesedése különvagyonhoz tartozik, az abból származó értéknövekedés (árfolyamnyereség) közös, illetve különvagyoni jellege attól függ, hogy a *tag házastárs vállalt-e benne ingyenes jellegű személyes közreműködést. Ha nem*, és pusztán befektetési célokkal szerzi meg, akkor az abból származó nyerség teljes egészében *különvagyon*. *Ha azonban vállalt, akkor az részben közös, részben pedig különvagyonnak fog minősülni.*

Az **egyéni vállalkozás** esetén a helyzet annyiban más, hogy az egyéni vállalkozó nem rendelkezik önálló jogalanyisággal, illetve önálló vagyonnal. Ez azt jelenti, hogy *minden a vállalkozói vagyonhoz tartozó aktív és passzív vagyontárgy a közös vagyonhoz tartozik*, a vállalkozói tevékenységből származó *eredmény pedig szintén azt gazdagítja.*

Az üzleti-vállalkozói és a háztartási célú vagyon megkülönböztetése

Akárhogyan alakul a vagyontárgyak alvagyoni jellege, ez általában nem jut nagy szerephez a vagyon megosztásáig. Az életközösség fennállása alatt elsősorban a házastársak használati, kezelési, rendelkezési jogosultságainak van jelentősége.

A fő szabály szerint a közös vagyon vonatkozásában a használatra mindkét házastárs egyaránt, kezelésre pedig a házastársak közösen jogosultak, tekintet nélkül a közös vagyon jellegére, azaz arra, hogy üzleti-vállalkozási célú, illetve háztartási célú vagyonról van-e szó (Csjt. 29. §). Épp ezért a ma is hatályos magyar szabályozás némiképp sajátosnak mondható ha külföldi jogok rendelkezéseivel vetjük össze. Más országok jogában már régóta nem állnak közös vagyonkezelés alatt a hivatás gyakorlásához szükséges vagyontárgyak, ehelyett az a fél jogosult azokat kezelni, akinek a hivatása gyakorlásához ezek szükségesek. Az új Ptk. épp ezt a felfogást képviselve vezet be sajátos szabályokat a társasági részesedések és az egyéni vállalkozói tevékenység folytatásához szükséges berendezési, felszerelési tárgyak vonatkozásában (lásd pl. új Ptk. 3:44. §, 3:50. §).

A szabályok megpróbálják biztosítani a *forgalom biztonsága* és a *nem szerződő házastárs védelme közötti törékeny egyensúlyt*. Szemmel láthatóan itt a **forgalom biztonsága élvez elsőbbséget**, ami érthető is, hiszen „Az egyik házastárssal ügyleti kapcsolatba lépő, kívülálló harmadik

személytől nyilvánvalóan nem várható el, hogy firtassa partnere házas vagy nem házas voltát, és az előbbi esetben azt, hogy házastársa vajon hozzájárult-e a vele kötendő ügyletnek”. (Csúri Éva és Szabó Júlia: *Észrevételek az új Ptk. Családjogi Könyve Javaslatának a házassági vagyongogra vonatkozó rendelkezéseire (I. rész)*, Polgári jogi Kodifikáció, 2007. (9. évf.) 5. sz, 11-17. oldal)

A rendelkezések tehát az üzleti-vállalkozói vagyon, valamint a háztartási, családi vagyon közötti kettősséget mutatják, és az üzleti-vállalkozási célokat szolgáló vagyonhoz tartozó elemek vonatkozásában tartalmaznak speciális szabályokat.

3. A KEZELÉSI, HASZNÁLATI ÉS RENDELKEZÉSI JOG

A hatályos Csjt. szabályai ezen jogok tekintetében a házastársak közös kezelési, használati és rendelkezési jogát írják elő (Csjt. 29. § (1) (2), 30. § (1)). Amellett, hogy ez a megközelítés is számos kritikának lehet az alapja, meg kell jegyezni, hogy legalább ekkora problémát okoz két időszak azonos jogi megítélése: a fennálló bírói gyakorlatból kétségtelenül kitűnik, hogy fontos lenne a megkülönböztetett módon kezelni azt az időszakot, amikor fennáll a házastársak élet- és vagyonközössége attól az időszaktól, amikor már nem élnek együtt és lényegében a vagyonmegosztásra „várnak”.

A rendelkezési jog esetében az új Ptk. figyelembe veszi e két időszak sajátosságait, és speciális szabályokat vezet be, az igényeknek megfelelően, melyek szerint „olyan, részben a merev korlátozást oldó, de a még meg nem osztott közös vagyonnal való rendelkezésben részt nem vevő házastárs érdekeit is megfelelően védő szabályok kialakítása lenne helyes, amely megfelelően differenciál a vagyon egyes elemei között, így pl. különbséget tesz egyrészt a házastársak mindennapi életviteléhez szükséges vagyontárgyakkal való rendelkezési jog, másrészt az egyikük foglalkozásához, üzleti tevékenységéhez szükséges, illetőleg más olyan vagyontárgyak között, amelyekkel való rendelkezéshez az életközösség megszűnése után a másik félnek már semmilyen védendő érdeke nem fűződik”. (új Ptk. 3:47. § (2), 3:50 (1))

A használati, kezelési és rendelkezési jog a hatályos Csjt., és a jelenlegi gyakorlat szerint

A vagyonközösség fennállása alatt a fő szabály a közös rendelkezés jog (Csjt. 30. § (1)). Ugyanakkor a gyakorlati igények és a harmadik, a házastársak valamelyikével szerződő fél védelme érdekében vélelem szól a másik, ügyletkötésben részt nem vevő házastárs hozzájárulása mellett, valamint a megkötött ügyletért való felelősségét is megállapítják a bíróságok (Csjt. 30. § (2)).

A gond igazából azzal az időszakkal van, amikor az életközösség megszűnik, de a vagyon még nem kerül megosztásra. Ekkor ugyanis a felek vagyoni viszonyai megle-

hetősen „sérülékenyek”, a házasság megromlásával a felek kiszolgáltatottá válhatnak saját házastársuknak. A közös vagyonhoz tartozó vagyontárgyak elidegenítése, megterhelése során ugyanis a valóságban sokszor a másik fél megkárosítása, a közös vagyon „eltüntetése” a cél.

Az ezen időszakban kötött ügyletek megítélésére a bírói gyakorlatban is több megközelítés létezett (érvénytelenség, relatív hatálytalanság, kártérítési felelősség megállapítása).

A Legfelsőbb Bíróság végül azt a gyakorlatot alakította ki, hogy kifelé, azaz külső jogviszonyokban a *korlátozott rendelkezési jog megsértésével megkötött ügyletek nem érvénytelenek*, hanem azok az általános érvénytelenségi okok, illetve a fedezetelvonásra vonatkozó szabályok szerint ítélandók meg. A házastársak között, azaz a *belső jogviszonyban* pedig elsősorban a megbízás nélküli ügyvitel szabályai lesznek az irányadók, azaz a *mérce* a másik hozzájárulása nélkül kötött jogügylet *helyénvalósága*.

Az új Ptk. szabályai a használat és kezelés joga vonatkozásában

Hasonlóan a hatályban lévő rendelkezésekhez, az új Ptk. szabályai szerint is bármelyik házastárs jogosult a **közös vagyonhoz** tartozó vagyontárgyak használatára, a kezelés joga pedig közösen illeti meg a feleket (új Ptk. 3:43. § (1) és (2)). Az *életközösség megszűnésétől* a vagyon megosztásáig terjedő időszakban a közös tulajdon szabályai szerint kell a feleknek eljárniuk (új Ptk. 3:43. § (3)).

Az új Ptk. „*kettős szabályozása*” értelmében speciális rendelkezések kerültek megfogalmazásra a foglalkozás gyakorlásához szükséges és az üzleti célú vagyon használata és kezelése tekintetében (új Ptk. 3:44. §). A *foglalkozást gyakorló*, vagy vállalkozást folytató fél lesz *jogosult* az ezen tevékenységek gyakorlása céljára szolgáló *vagyontárgyak kezelésére és használatára*, függetlenül attól, hogy azok a közös vagyon részét képezik-e. Ehhez hasonlóan ha szövetkezetnek, gazdasági társaságnak tagja az egyik fél, az ebből származó jogait önállóan gyakorolhatja, akkor is, ha a vagyoni hozzájárulást a közös vagyonból teljesítették. Ezeket a jogosultságokat azonban nyilvánvalóan a *másik házastárs érdekeinek figyelembe vételével* kell gyakorolni.

Az indokolás szerint ezeknek az új rendelkezéseknek a beiktatásával összhang teremthető az európai gyakorlat és a magyar szabályozás között, lévén, hogy a jogrendszerek többsége az ilyen rendeltetésű tárgyat kiveszi a közös használat és kezelés főszabálya alól.

Az új Ptk. szabályai a rendelkezési jog vonatkozásában

Az új Ptk. a közös vagyonnal való rendelkezés terén két időszak között tesz különbséget: az *életközösség fennállása* alatti időszak, *valamint az életközösség megszakadása* és a vagyon megosztása közötti időszak között.

Az életközösség fennállása idején irányadó rendelkezések

Az életközösség fennállása alatti időszak vonatkozásában fő szabályként a közös rendelkezési jogot rögzíti (együttes rendelkezés, vagy a másik házastárs hozzájárulása szüksé-

ges) (új Ptk. 3:46. § (1)). Ugyanakkor az üzleti-vállalkozói vagyon szempontjából lényeges elem kerül beiktatásra a hozzájárulás vélelmének megdöntésekor.

A nem szerződő házastárs helyzetét nehezíti el az a szabály, amely előírja, hogy két esetben a hozzájárulás vélelmét csak a *harmadik személyhez intézett, kifejezett, előzetes tiltakozás esetén lehet megdönteni*:

- a mindennapi élet szükségleteinek fedezéséhez szükséges szerződések (ez nem új), valamint
- az egyik házastárs foglalkozásának gyakorlása, vagy egyéni vállalkozásának során megkötött szerződések esetében (új Ptk. 3:47. § (2)).

Az új Ptk. indokolása által előírányzott kettősség a vállalkozói-üzleti vagyon és a háztartási célú vagyon között itt is tetten érhető. Bár a forgalom biztonsága szempontjából a szabályozás mindenképp hasznos, más kérdés, hogy a kifejezett, előzetes tiltakozás mennyire reális lehetőség a nem egyéni vállalkozó, nem a kérdéses foglalkozást űző házastárs számára – lévén, hogy a szerződések megkötésére sokszor az egyéni vállalkozó első megkeresésekor sor kerül, még mielőtt a másik házastárs egyáltalán tudomást szerezhetne a szerződéskötés lehetőségéről.

Az életközösség megszakadásától irányadó rendelkezések

A **házastársi vagyontársaság megszűnésétől** a vagyon megosztásáig terjedő időszakra vonatkozóan önálló szabályok kerültek beiktatásra. Bár a főszabály itt is a közös rendelkezési jog, az új Ptk. a másik házastárs hozzájárulását nem feltételező, kivételes, önálló rendelkezési jogot biztosít (a rendes gazdálkodás szabályai szerint) a házastársak bármelyike foglalkozásának gyakorlásához szükséges, egyéni vállalkozása körében használt, illetve ezek céljára lekötött vagyontárgyakkal kapcsolatban (új Ptk. 3:50. § (1)). A másik házastársat védi ugyanakkor az, hogy a közös vagyon megosztásakor fennálló értéktérítési kötelezettség alól nem mentesül az önálló rendelkezésre feljogosított fél (új Ptk. 3:50. § (2)).

A nem szerződő házastárs hozzájárulásának vélelmét kizáró szabályok

Az előbb felsorolt szabályok tehát az üzleti-vállalkozói vagyon speciális jellegét ismerik el, és erősítik meg. Nem kifejezetten az üzleti vagyonra tekintettel született ugyan, de hatással van arra az új Ptk. szabályaiban rögzített két olyan kivétel, amelyek esetében a nem szerződő házastárs hozzájárulásának vélelmezését kizárja a jogalkotó. A nem szerződő házastárs érdekeinek védelmét helyezik előtérbe az új szabályok akkor, amikor kizárják a vélelem alkalmazhatóságát a házastársi közös lakással való rendelkezés, valamint a közös vagyontárgy apportként történő rendelkezésre bocsátása esetében (új Ptk. 3:47. § (1)).

Nyilvánvalóan az első kivételre azért van szükség, mert sokszor nem csak a házastársak lakhatása függ a közös lakástól, hanem a gyermekeké is, akiket pedig mindenképp védeni kell. Ráadásul a család lakóhelyéül szolgáló ingatlan rendszerint a legértékesebb közös vagyonhoz tartozó

vagyontárgy. A második esetnek azért van jelentősége, mert az irányadó társasági jogi szabályok szerint amit egyszer apportként a társaság rendelkezésére bocsátottak, kikerül a rendelkezésre bocsátó rendelkezési joga alól, az a társaság tulajdonának fog minősülni a továbbiakban. Ilyen módon a házastárs rendelkezési jogát könnyen ki lehet játszani úgy, hogy a közös vagyonhoz tartozó vagyontárgyak jó részét annak beleegyezése nélkül apportként egy olyan társaságba beviszi, ami pl. az apportáló házastárs különvagyonra, vagy valamely családtagjának, ismerősének a társasága.

A fenti rendelkezések megsértésének esetére az új Ptk. lényegében átveszi a bírói gyakorlatban kikristályosodott elveket, és *külső jogviszonyok tekintetében a fedezetelvonó szerződések szabályainak alkalmazását írja elő*, azzal, hogy a szerző fél az érvényes szerzés ellenére túrni lesz köteles a konkrét vagyontárgyból a nem szerződő házastárs igényének kielégítését (új Ptk. 3:52. §).

A közös vagyon megosztásának speciális szabályai az üzleti-vállalkozói vagyon tekintetében

Az üzleti-vállalkozói vagyon megosztása nem könnyű feladat. Az alapvető problémát az jelenti, hogy az e tevékenységhez kapcsolható, de közös vagyonnak minősülő vagyontárgyak nehezen, vagy egyáltalán nem oszthatóak meg a házastársak között (pl. dolgozói részvény).

Az új Ptk. szabályai szerint a vagyonközösség megszüntetésére sor kerülhet – ahogy eddig is – valamely házastárs kérelmére, az életközösség fennállása alatt, indokolt esetben. Az egyik ilyen nevesített eset a házastárs üzleti-vállalkozási tevékenységére vezethető vissza, amely szerint ha az egyéni vállalkozó házastársal, vagy azzal a szövetkezettel, gazdasági társasággal szemben, amelynek a másik házastárs korlátlanul felelős tagja, végrehajtási eljárás, illetve szövetkezettel, gazdasági társasággal szemben felszámolási eljárás indult és ez a házastársi közös vagyonból őt (a nem vállalkozó, illetve nem tag házastársat) megillető részesedést veszélyezteti, kérhető a vagyonközösség megszüntetése a bíróságtól (új Ptk. 3:55. § (1) b)).

A vagyonközösség megszűnése/megszüntetése után kerül sor a közös vagyon megosztására. Az alapelvek változatlanok, a házassági vagyonközösségből eredő igényeket lehetőleg egységesen kell rendezni, a házastársak egyező nyilatkozatainak figyelembe vételével, illetve ennek hiányában a *célszerűség, arányosság és méltányosság elvei* alapján kell döntenet (új Ptk. 3:59. § és 3:62. § (1)).

Az említett szabályoknak a figyelembe vétele mellett is biztosítani kívánja azonban az új Ptk. azt, hogy az egyik házastárs foglalkozásának, egyéni vállalkozásnak céljaira szolgáló vagyontárgyak elsősorban ezt a házastársat illessék meg. A szövegezésből látható, hogy csak elsősorban kell ennek a házastársnak ítélni az ilyen vagyontárgyakat (új Ptk. 3:62. § (2)). A gyakorlati indokok világosak: ezeknek az eszközöknek a hiányában az tevékenységet folytató házastárs az adott foglalkozást nem tudná folytatni, az üzlet tönkre menne. Ráadásul sok esetben egy-egy tevékenység végzéséhez szükséges személyi kvalifikációval nem

rendelkezik a másik házastárs, így az, hogy ő folytassa a vállalkozást egyébként is lehetetlen (pl. orvosi, fogorvosi praxis esetén).

A gazdasági társasági tagság vonatkozásában hasonlóan alakulnak a szabályok, mert az új Ptk. szabályai szerint a bíróság a társaságból vagyoni hányadot csak akkor juttathat, ha a vonatkozó társasági szabályok lehetővé teszik, a nem tag házastárs ezt kéri, és más lehetőség nincs a vagyon kiadására. Természetesen ez csak azokra a társasági részesedésekre vonatkozik, melyekhez a vagyoni hozzájárulást a tag házastárs a közös vagyonból teljesítette (új Ptk. 3:62. § (3)).

A társaságbeli vagyoni hányad kiadására vonatkozó, előző bekezdésben említett szabálynál van igazán jelentősége annak, hogy milyen jellegű társaságról van szó. A betéti társaság és a közkereseti társaság *személyegyesítő társaság* lévén „érzékeny” a tagváltásokra, így a *nem tag házastársnak elsősorban elszámolási igénye lehet*, csak a társasági szerződés módosítása esetén szerezhethet részesedést, azaz ha a tagok beleegyeznek (ebbe beleértve a tag házastárs beleegyezését is).

A *tőkeegyesítő társaságok* esetén fő szabály szerint lehetőséges az üzletrész tulajdonjogának átszállása. Elsősorban részvénytársaságokról és korlátolt felelősségű társaságokról van itt szó, azaz részvényekről és üzletrészekről. Ezeknek a kizárólagos, vagy közös tulajdonára, illetve az üzletrész felszámolására *igényt tarthat a nem tag házastárs két konjunktív feltétel megléte esetén*:

- más módon nem adható ki a közös vagyonból őt illető rész (azaz nem adható kompenzáció) és
- a tulajdonszerzés nem ellentétes az adott gazdálkodó szervezetre vonatkozó jogszabályokkal.

A korlátolt felelősségű társaság esetén az üzletrész átruházásának esetleges korlátját csak a társasági szerződés (ami pl. rögzíti, hogy nem lehet egy-egy üzletrészt megosztani), valamint az új Ptk. megosztásra irányadó rendelkezései jelenhetik.

Rendszerint a részvények esetében is lehetőség van a tagváltásra, némi bonyodalmat csak a kötelező „adminisztráció” okozhat, amely a tulajdonosváltással szükségképp együtt jár. Továbbra is figyelembe kell azonban venni az egyes részvényfajták sajátosságait is: azaz pl. dolgozói részvény átruházása, megosztása nyilván nem lehetséges.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az új Ptk. a házassági vagyonjoggal összefüggő kérdések rendezésére törekszik. E törekvés eredményeképp megszületett új szabályok jó része az üzleti-vállalkozói, valamint a háztartási célokat szolgáló vagyonra alkalmazandó joganyag megkettőzését idézik elő.

Az üzleti-vállalkozási jellegű vagyontárgyak sajátosságainak figyelembe vétele a forgalom biztonságának elengedhetetlen feltétele. Csak így lehet hatékonyan gondoskodni arról, hogy az alapvetően magánéleti történések

(házasságkötés, válás) ne befolyásolják, illetve ne tegyék kiszámíthatatlanná az üzleti életet. Másik oldalról viszont ott van a kérdés: meddig lehet elmenni a gazdasági érdekek védelmére hivatkozva, és hol kell már a nem vállalkozó, üzleti tevékenységet nem folytató házastárs (és családtagok) védelmére kelní? Az új törvény részben beemelve szabályai közé a bírói gyakorlat által kidolgozott tételeket igyekszik egyensúlyt találni. Természetesen minden egyes szabály kritizálható, sőt talán a legélesebben a közös vagyontárs kezelésének koncepciója támadható. Miért is kellene megkettőzni a szabályokat és ezzel bonyolítani a házassági vagyony jog amúgy sem egyszerű területét? Természetesen

lesznek kérdések, melyekre az új Ptk. kielégítő választ nyújt, ám lesznek olyanok is, amelyeket épp az vet fel. Például hol húzható meg a határvonal a két típusú közös vagyoni vagyontárgyak között? Mi az, ami a foglalkozás gyakorlásához szükséges felszerelés, berendezés, és mi az, ami már ezen túlmutat?

Hogy az új Ptk. beváltja-e a hozzá fűzött reményeket, képes lesz-e megteremteni az egységes jogalkalmazást, jogbiztonságot és kiszámíthatóságot, illetve a házasság megromlása esetén hozzájárul-e majd a közös vagyontársaságos, a felek és a gazdaság érdekeinek leginkább megfelelő megosztásához, ma még kérdés.

A B.-A.-Z. MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA VÁLASZTOTT TISZTSÉGVISELŐNEK NÉVSORA

A B.-A.-Z. Megyei Ügyvédi Kamara 2010. március 27-i ülésén megválasztott tisztségviselői a következők:

Elnök: DR. CSONTOS JÁNOS

Elnökhelyettesek: DR. BÍRÓ GYÖRGY
DR. PERECZ LÁSZLÓ

Titkár: DR. HLAVÁCS IMRE

Fegyelmi főmegbízott: DR. CZAKÓ KÁROLY

Fegyelmi megbízottak: DR. CSERBA ATTILA
DR. KÁLMÁN ÁRPÁD

Az Elnökség tagjai: DR. BALATINÁ CZ GÁBOR

DR. CSERBA LAJOS
DR. GYURCSIK ANDRÁS
DR. HÁGER MIKLÓS
DR. HEDRIK BÉLA
JÁMBORNÉ DR. RÓTH ERIKA
DR. KŐVÁRI ANDOR
DR. PUTNOKI-NAGY PÁL
DR. SZABÓ KÁROLY
DR. TÉCSY TAMÁS
DR. VÁRADY GYULA

A Fegyelmi Bizottság elnöke:

DR. NÓNAY GYÖRGY

A Fegyelmi Tanács elnökei:

DR. KÁRPÁTI ZOLTÁN
DR. RÁCZ MÁRIA
DR. SZILÁGYI SÁNDOR

A Fegyelmi Tanács tagjai: DR. DOBRA ZITA

DR. GULA JÓZSEF
DR. NI KHÁZY LÁSZLÓ
DR. SZÓKE ÉVA
TORDAINÉ DR. JUHÁSZ ILDIKÓ
DR. TÓTH JUDIT

Az Etikai Bizottság vezetője:

DR. RÁCZ ZOLTÁN

Az Etikai Bizottság tagjai:

DR. TURNYÁNSZKI GÁBOR
DR. VANCZER ERZSÉBET

Az Ellenőrző Bizottság elnöke:

DR. KOZSLIK ISTVÁN

Az Ellenőrző Bizottság tagjai:

DR. GYURCSIK ANDRÁS
DR. PETŐ JÓZSEF

A Felvételi Bizottság elnöke:

DR. TÉCSY TAMÁS

A Felvételi Bizottság tagjai:

DR. BARNA PÉTER
DR. GYURCSIK ANDRÁS
DR. HEDRIK BÉLA
DR. KŐVÁRI ANDOR
DR. MURÁNYI ZSOLT
IFJ. DR. NÓNAY GYÖRGY
DR. ZSÍROS SÁNDOR

Az Összeférhetetlenségi Bizottság elnöke:

DR. PERECZ LÁSZLÓ

Az Összeférhetetlenségi Bizottság tagjai:

DR. BALATINÁ CZ GÁBOR
DR. FARKAS ÁKOS
DR. SZITÁS BENEDEK
DR. TURNYÁNSZKI GÁBOR

A Magyar Ügyvédi Kamara teljes ülésének tagjai:

DR. CZAKÓ KÁROLY
DR. CSONTOS JÁNOS
DR. HLAVÁCS IMRE
DR. PERECZ LÁSZLÓ

INTERJÚ DR. SZABÓ KÁROLY ÜGYVÉD KOLLÉGÁVAL

Készítette Dr. Cserba Lajos, ügyvéd

- Mi orientálta Ügyvéd Urat a jogi pályára?

- Elég hétköznapi történet. Falusi gyermekként a mezőkövesdi gimnázium tanulója voltam. Az akkori humán-reál tagozati felosztás szerint szerencsémre humán osztályba járhattam (az un. reál tantárgyakat megtanultam ugyan, de azoktól majdnem irtóztam.) A jó tanulmányi eredményeim továbbtanulásra ösztönöztek.

- 1963 tavaszán érettségiztem. Bölcsész nem akartam lenni. Egy fiatal, ELTE-n végzett kollégiumi nevelőtanárom tanácsára jelentkeztem jogi karra, az ő rábeszélésére Budapestre. (Akkor még összesen csak három jogi kar volt az országban). Túl sok ismeretem a jogászai pályák részleteiről nemigen volt, lényeg az, hogy első nekifutásra felvettek az ELTE Állam és Jogtudományi Karára. A III. évfolyam elvégzése után esedékes bírósági gyakorlatnak nevezett ismerkedésig büntető bíró akartam lenni, de a tapasztalataim ettől eltántorítottak. Az ott megfordult ügyvédek ténykedésének, szereplésének felszínes megismerése után keztem a gondolattal foglalkozni, hogy ügyvéd leszek. Az akkori szabályok szerint az ügyvédi létszám is minisztérium által meghatározott volt, és az ügyvédjelölti helyek is erősen korlátozottak voltak, 1967-ben, emlékezetem szerint, ketten kaptunk helyet a miskolci kamaránál. (Velünk kezdték, és úgy emlékszem gyorsan be is fejezték a jogászai oktatásban azt a kísérletet, hogy a kilencedik félévben már nem az egyetemen voltunk hallgatók, hanem a meghirdetett állásokban un. gyakornokok. Ez alatt kellett megírni az államvizsga dolgozatot, és letenni az államvizsgát. Utána jegyeztek be ügyvédjelöltnek.)

- Ön évtizedek óta tagja az Ügyvédi Kamara elnökségének, tapasztalata szerint milyen reformokra lenne szükség az ügyvédi pálya jogszabályozásának rendszerében?

- Életkorom önmagában ennek megválaszolásához nem ad elegendő áttekintő képességet. Ezért erre nemigen tudok válaszolni. Azt azonban szükségesnek tartanám, hogy az ügyvéddé válás, a pályára lépés és leginkább az áttérés, más pályákról érkezés feltételei valamilyen formában és valamilyen mérték szigorúbbá váljanak. Jelenleg megoldatlan egyelőre az ügyvédi továbbképzés is. Magyarországon szerintem ismeretlen fogalom a konzervativizmus. Pedig abban a múlt használható vagy hasznos elemei megőrződnek. Munkaközösségi időkből egy bizonyos kollektív bölcsesség álláspontjának kialakításához járultak hozzá a szakmai előadások. (Természetesen nem az unalmas ideológiai kurzusokra gondolok.)

- Milyen különbségeket lát a jogászai munkában a pályakezdés időszakában és napjainkban folyó jogi tevékenység között?

- Az ügyvédi tevékenység területén az első az, hogy akkoriban csak munkaközösségi keretek között, annak tagjaként működhetett az ügyvéd - igaz, sokan ezt csak rezsiközösségnek mondták - mégis volt egy bizonyos fokú kontroll-jellege, mert az ügyvállalást a munkaközösség vezetőjével vagy helyettesével láttamoztatni kellett, ez adhatott alkalmat esetleges korrekcióra. Ugyanakkor a joganyag egyszerűbb és átláthatóbb volt, mint a mai. Az ideológiai tartalom adta különbségről most nem beszélek. Napjainkra viszont a társadalmi és gazdasági viszonyok átalakulá-

sa következtében a joganyag sokrétűbbé, sokágúvá vált, s ennek következtében az ügyvédi ténykedés is kénytelen szakosodni, bár erre a pályakezdés idején is voltak példák. Megjegyzem, hogy a jogalkotás eredményével, produktumaival nemigen lehetünk elégedettek, mert sokszor a jogbizonytalanság réme fenyeget.

- Van-e hátránya, illetve előnye, ha valaki egy nyugodt kisvárosban folytat ügyvédi tevékenységet?

- Választ csak a magam szempontjai szerint tudok adni. Nagyvárosban soha nem praktizáltam, de nem is éltem. Szerencsén voltam az akkori jogi oktatási metodika tévedése folytán gyakornok, ügyvédjelölt, majd ügyvéd, és munkaközösségi vezető. Nekem mindig kedvezőbb volt az az időbeosztás, ami a vidéki irodákban szokás volt. A környékbeli falvakból reggel-délelőtt jöttek az ügyfelek. Természetesen a délutáni tárgyalásokon is ott voltunk. Őszintén szólva nekem még gondolatban sem tetszett a délután ötkor vagy hatkor kezdődő ügyfélfogadás. Ha délután nem volt bírósági elfoglaltságom és az irodában sem volt dolgom, 14-15 óra után mehettem kertészkedni, szőlészkedni.

Egyébként pedig az a tapasztalatom, hogy a vidéki emberek egyenesebbek, úgy is mondhatnám, hogy könnyebben kezelhetők.

- Tudna-e említeni ügyvédi pályájának tapasztalataiból olyan esetet, amely megmosolyogtatja az embereket?

- Valóban találkoztam pikánsnak nevezhető, vagy vígjátékba illő esetekkel. Most csak egy szolidabban említek. Egy öreg házaspár, mindketten túllépték már a 70. életévüket, bontóperben voltak. A vagyonszétosztás megosztása volt a lényeg, jó hosszú vagyonszétosztás, alumíniumkanállal bezárólag. A leltárban egyelőre készpénz nem szerepelt. Mindketten kisnyugdíjasoknak számítottak, természetesen költségmentesen és pártfogó ügyvédekkel pereltek. (Az egyik én voltam.) Nem tudom már hányadik tárgyaláson, megjelentek a felek, és a feleség előhúzta a szatyorból a takarékbetétkönyveket; az összegek akkori szemmel nézve is tekintélyesek voltak, közel a kétmillióhoz. A feleség azt adta elő, hogy tulajdonképpen ezen vesztek össze, mert a férj ezeket eldugta, de most megtalálta a kert végén lévő árnyékszékekben, a lécs és cserép közé bedugva. Ez talán a 80-as évek elején, vagy a 70-es évek végén volt. Következmény a költségmentesség megvonása, egy csomó fizetnivaló előírása a bíróság által. A felek hazamentek, pár nap múlva mindketten bejöttek az irodába, bejelentve, hogy kibékültek, és a per megszüntetését kérik.

- Az Életútjának tapasztalata alapján milyen tanácsot adna az ügyvédi tevékenységbe fogó fiataloknak?

- Ez nehéz kérdés, meg nem is érzem hivatottnak magam, hogy tanácsokat osztogassak. Mindenesetre én alapszabálynak tartom az ügyfél tájékoztatását ügyének állásáról. Szerintem sok kezdő kolléga van anyagilag is nehéz helyzetben. Minden hónapban nulláról indulni - megviseli az embert, a kezdőket különösen, mert a klientúra kiépítése hosszabb folyamat. Régi szabály, hogy az ügyvéd számára a legjobb reklám a megelégedett ügyfelek véleménye. Megfelelő tájékoztatás, felvilágosítás nélkül a „ehetet-

len” ügy elvállalása, netán sűrű ügyvédi biztatgatás kíséretében, még ha pillanatnyilag anyagilag jól is jön, megbosszulja magát.

Természetesen nem arról van szó, hogy csak az abszolút nyertesnek látszó pert kell elvállalni, de a vállalás ekkor járjon megfelelő kioktatással. Szintén régi szabály, hogy a tényvázlat elsősorban a saját ügyféllel szembeni védelmet szolgálja. Csak ismételni tudom, hogy a megbízót saját ügyéről, annak állásáról, esetleg közben átalakult jogi viszonylatairól, a megtett ügyvédi lépések-

ről megfelelő időben és módon tájékoztatni kell. „Az ügyvéd úr ezt miért nem mondta?” kérdést, mert nagyon kellemetlen, jobb elkerülni. A magunkétól eltérő jogi álláspontok, esetleges bírói tévedések más lapra tartoznak. A biztos jogi tudással rendelkező ügyvéd, megfelelő formák betartásával, nem kell, hogy feladja egy-egy ügyben azt, amiben hisz, vagy remél.

– **Köszönöm a beszélgetést!**

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

MK 1.

2010. évi I. törvény: az anyakönyvi bejegyzések központi elektronikus nyilvántartásának bevezetéséről, a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének, valamint a külső helyszínen történő házasságkötés szabályairól rendelkezik. Ennek alapján 2011. január 1-t követően minden anyakönyvet elektronikusan és településenként papíralapon kell vezetni. A házasságkötésre alkalmas hivatali helyiséget az önkormányzatnak térítésmentesen kell biztosítani és külső helyszínt csak a jegyző engedélyével lehet igénybe venni. Ennek feltétele, hogy a felek biztosítsák a tanúk, szükség esetén a tolmács jelenlétét, valamint az anyakönyvvezető helyszínre és hivatali helyiségbe való utazását.

2010. évi V. törvény: a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvényt egészíti ki. A módosítás szerint kártyajátékot játékkaszinóban és kártyateremben lehet szervezni. Kártyateremben - ahol kizárólag totalizatóri, készpénzes és/vagy verseny rendszerben lebonyolított, póker típusú kártyajáték szervezhető, továbbá a játékosok számára vendéglátás nyújtható - kártyajátékot a kizárólag e célból alapított gazdasági társaság szervezhet.

1/2010. (I. 8.) PM rendelet: az ISIN azonosítóról szól. Az ISIN azonosítót a kérelmező által megadott adatok alapján a központi értéktár adja ki. Az ISIN azonosítót az értékpapír forgalomba hozatalát megelőzően a kibocsátó, egyéb tőzsdei termék kereskedését megelőzően az a tőzsdei tevékenységet végző szervezet köteles megkérni, amely által működtetett tőzsdén azt forgalmazzák.

MK 6.

1013/2010. (I. 22.) Korm. határozat: az Ifjúsági Koordinációs Bizottság felállításáról rendelkezik, amelynek fő tevékenysége az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos valamennyi kormányzati feladat ellátásának összehangolása. E jogkörében az IKB pl. javaslatokat dolgoz ki az ifjúsági terület fejlesztésére rendelkezésre álló erőforrások célszerű elosztására és felhasználására, rendszeresen áttekinti a Nemzeti Ifjúsági Stratégiában foglaltak végrehajtását, ennek megfelelően kétéves nemzeti cselekvési tervet alakít ki, valamint kezdeményezi a gyermekekre és fiatalokra vonatkozó jogszabály, állami irányítás egyéb jogi eszköze megalakítását és egyéb kormányzati intézkedések megtételét.

MK 10.

8/2010. (I. 28.) AB határozat: megsemmisítette az egyes nagy értékű vagyontárgyakat terhelő adóról szóló 2009. évi LXXVIII. törvény ingatlanokra vonatkozó rendelkezéseit visszamenőleges hatállyal.

MK 30.

2010. évi XV. törvény: a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkezik. A Ptk. 1:1-1:7. §-a (Első Könyv) és - a (2) és (3) bekezdésben foglalt kivételekkel - 2:1-2:98. §-a (Második Könyv) 2010. május 1-jén lép hatályba.

MK 35.

2010. évi XXXVIII. törvény: a hagyatéki eljárásról rendelkezik. A törvény célja, hogy az ember halálával bekövetkező hagyatékátzállást - az örökösként érdekelt személyeknek és a hagyaték egyes vagyontárgyaira, vagyoni részhányadára való öröklési jogcímüknek a megállapításával - biztosítsa. A hagyatéki eljárás polgári nemperes eljárás, melyre a Pp. szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiából fakadó eltérésekkel kell megfelelően alkalmazni.

MK 45.

6/2010. (III. 29.) MNB rendelet: a jegybanki alapkamat mértékét határozza meg. A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény 60. § (1) bekezdés a) pontjában kapott felhatalmazás alapján, a Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának döntésére tekintettel a jegybanki alapkamat mértéke 5,5%. A rendelet 2010. március 30-án lép hatályba.

MK 47.

35/2010. (III. 31.) AB határozat: az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 402. § (2) és (3) bekezdése alkotmányellenes, ezért azokat megsemmisíti. A határozat szerint a vállalkozói körbetartozások mérséklése céljából történő törvénymódosításokról szóló 2007. évi LXXVIII. Ptk.-t módosító rendelkezése a tulajdonhoz való jogot sérti.

Megjelent

A fizetéseképtelenségi jog kézikönyvének legújabb (2010-es) kiadása

A szakmai körökben eddig is igen nagy érdeklődést kapott kézikönyv szerzője **Dr. Juhász László – a Pécsi Ítéltábla kollégiumvezető bírója**. A kézikönyv 2009. évi LI. törvény novelláris jellegű módosításait és az ezt követően történt jogszabály-módosításokat, valamint a legújabb bírósági gyakorlatot is feldolgozza. A csődtörvény előző évben történt átfogó módosítása után kiforrott bírói gyakorlatról a Csőd- és felszámolási eljárásokban egyáltalán nem beszélhetünk. Így különösen hasznos, hogy ez a kézikönyv a *törvény magyarázatán* túl a *legfrissebb bírói gyakorlatot* (a Legfelsőbb Bíróság, Ítéltáblák, és Megyei Bíróságok közzétett illetve máshol nem közölt döntéseit) is tartalmazza, valamint utal a jogalkalmazást szorosan érintő *elméleti vitákra*. A kézikönyvben a szerző több olyan kérdésben is kifejti álláspontját, amely a jogalkalmazás során bizonytalanságot okoz, és közlése a bírói tanácskozásokon kialakult – máshol nem publikált – véleményeket is. A kézikönyv nélkülözhetetlen kiadvány a fizetéseképtelenségi szakértők és a felszámolási ügyekkel dolgozó bírók számára is.

Terjedelem 960 oldal, B/5 formátumban.

A kézirat lezárása: 2010. március 1.

Kiadói ár: 7.000 Ft + Áfa, azaz 7.350 Ft

Rendelését a NOVOTNI ALAPÍTVÁNY postacímén 3533 Miskolc, Gózon Lajos u 11.,

illetve a

jogmako@uni-miskolc.hu címen fogadjuk.